

**REVISTA ROMÂNĂ
DE BIBLIOTECONOMIE
ȘI ȘTIINȚA INFORMĂRII**

An 3, nr. 1
2007

**REVISTA ROMÂNĂ DE BIBLIOTECONOMIE
ȘI ȘTIINȚA INFORMĂRII**

**REVISTĂ TRIMESTRIALĂ EDITATĂ DE
ASOCIAȚIA BIBLIOTECARILOR DIN ROMÂNIA
*CONTINUĂ PUBLICAȚIA „BULETIN ABIR” (1997-2004)***

*SITUAȚIA BIBLIOTECILOR DIN ÎNVĂȚĂMÎNT ÎN PRAGUL
ADERĂRII ROMÂNIEI LA UNIUNEA EUROPEANĂ*

Număr coordonat de:
Robert Coravu

ISSN 1841-1940

© *Asociația Bibliotecarilor din România (ABR)*

R
A
M
D
S

**SITUAȚIA BIBLIOTECILOR DIN ÎNVĂȚĂMÂNT
ÎN PRAGUL ADERĂRII ROMÂNIEI LA UNIUNEA EUROPEANĂ**

▪ Rezumatele articolelor	5
▪ <i>Argument</i> Robert Coravu	7
▪ <i>Bibliotecarul, anonim organizator al universului cunoașterii</i> Victoria Frâncu	8
▪ <i>Cataloagele de publicații seriale: tehnologie și cultură</i> Viorica Sâncrăian	14
▪ <i>Studiul utilizatorilor și al nevoilor lor de informare la Biblioteca Centrală Universitară “Mihai Eminescu” din Iași</i> Ivona Olariu	18
▪ <i>Starea de conservare a publicațiilor din colecțiile bibliotecilor de învățământ în contextul normelor europene în domeniu</i> Aurelian Popescu	26
▪ <i>Competența informațională, condiție și premisă a integrării în Uniunea Europeană</i> Gina Enescu	30
<hr/>	
RECENZIE	
▪ <i>Între filosofie și bibliologie (Eugen Pavel)</i> Doru Bădără	33

CONTENTS

THE SITUATION OF THE EDUCATION LIBRARIES ON THE BRINK OF ROMANIA'S ADHESION TO THE EUROPEAN UNION

- Abstracts 5
- *Argumentum*
Robert Coravu 7
- *The librarian, anonymous organiser of the knowledge universe*
Victoria Frâncu 8
- *Catalogs of serial publications: technology and culture*
Viorica Sâncrăian 14
- *The study of the users and their information needs
in the "Mihai Eminescu" Central University Library of Iași*
Ivona Olariu 18
- *The preservation state of the publications found in the collections
of the education libraries within the context of European standards
in this field*
Aurelian Popescu 26
- *Information literacy, condition and premise for the integration in the
European Union*
Gina Enescu 30

REVIEW

- *Între filologie și bibliologie (Eugen Pavel)*
Doru Bădără 33

Victoria Frâncu
**Bibliotecarul, anonim
organizator al universului
cunoașterii**

Lucrarea încearcă să definească profesia de bibliotecar în condițiile impuse de noile tehnologii și de inițiativele digitale actuale. În plus, sunt evidențiate implicațiile acestora asupra personalului bibliotecilor, schimbările, atât la nivelul structural, cât și la cel al abilităților profesionale, fiind uneori profunde. Evoluția cataloagelor de bibliotecă de la fișele de catalog la OPAC-uri și a bibliotecilor de la instituții de depozitare ale universului cunoașterii numai pe suport de hârtie la conceptul de Library 2.0 și la McLibrary Syndrome își are correspondentul firesc în schimbarea mentalității utilizatorului de bibliotecă de la cititorul clasic care răsfoiește fișele de catalog, apoi cartea, la utilizatorul aflat în criză de timp care caută informația în mai multe cataloage online simultan și la servicii interactive cu eficiență maximă contra efort minim.

Cuvinte cheie: *bibliotecari; utilizatori; cataloage de bibliotecă; cataloage online*

Viorica Sâncrăian
**Cataloagele de publicații seriale:
tehnologie și cultură**

Autoarea prezintă sintetic tipologia cataloagelor de publicații seriale, instrumente de lucru indispensabile pentru bibliotecarii implicați în achiziția acestei categorii de documente.

Cuvinte cheie: *dezvoltarea colecțiilor; publicații seriale; cataloage de editură*

Ivona Olariu
**Studiul utilizatorilor și al
nevoilor lor de informare
la Biblioteca Centrală
Universitară “Mihai Eminescu”
din Iași**

În circuitul de transfer al informației, utilizatorii constituie elementul fundamental, toate activitățile bibliotecii fiind concepute și adaptate pentru a răspunde cerințelor lor de informare. Studiul utilizatorilor BCU Iași a fost realizat prin evaluarea indicatorilor de performanță calculați pentru perioada 2004-2005, conform standardelor ISO 2789 și ISO 11620.

Cuvinte cheie: *utilizatori; statistică de bibliotecă; biblioteci universitare*

Aurelian Popescu
**Starea de conservare a
publicațiilor din colecțiile
bibliotecilor de învățământ în
contextul normelor europene în
domeniu**

Integrarea europeană se va reflecta în mod firesc și în activitatea biblioteconomică, prin alinierea structurilor infodocumentare la standardele europene privind accesul la informație. Preocupările europene în această privință sunt definite prin anumite programe cadru ce acoperă întreaga sferă de activitate a conservării și comunicării colecțiilor, acestea punând accentul, cu precădere, pe crearea unor condiții optime de păstrare, comunicare și expunere a documentelor. Nu în ultimul rând, integrarea se va reflecta și în calitatea documentului pus la dispoziția utilizatorului. Așadar, documentele trebuie să îndeplinească obligato-

riu anumite condiții.

Din păcate, în prezent, bibliotecile românești în general iar cele din învățământ în special se confruntă deseori cu aspecte de tipul: desfășurarea activității în spații inadecvate, oferirea unor condiții de studiu instabile și personalul insuficient.

Realitățile și perspectivele în privința conservării documentelor din biblioteci se impun a fi coroborate - în vederea integrării - cu percepția actuală a acestor probleme în Uniunea Europeană.

Cuvinte cheie: *conservarea publicațiilor; restaurarea publicațiilor; norme europene; biblioteci de învățământ*

Gina Enescu
**Competența informațională,
condiție și premisă
a integrării în Uniunea
Europeană**

Aderarea României la Uniunea Europeană presupune schimbări importante în toate domeniile de activitate. Cetățeanul european trebuie să-și formeze noi abilități pentru folosirea eficientă a resurselor și tehnologiilor informaționale. Alături și împreună cu profesorii, bibliotecarii au un rol vital în instruirea și îndrumarea utilizatorilor, asistența biblioteconomică devenind astfel o activitate de bază a specialistului în informare. Educația pentru informare este premisa bunei funcționări a societății contemporane.

Cuvinte cheie: *bibliotecari; utilizatori; competență informațională; integrare europeană*

Victoria Frâncu

**The librarian, anonymous
organiser of the knowledge
universe**

The paper is trying to define the librarian's profession under the new circumstances imposed by the new technologies and the digital initiatives nowadays. Additionally, the implications of these on the library personnel are pointed out, the changes both at structural level and at professional skills level being sometimes of crucial importance. The evolution of the library catalogues from the catalogue cards to OPAC's and of libraries from institutions where information is stored only on paper to the concept of Library 2.0 and to McLibrary Syndrome has its expected correspondent in a change of mentality of the library user from the classical reader who browses the catalogue cards and then the books to the user always lacking time, looking for the needed information in several online catalogues simultaneously and to library services having maximum of efficiency for a minimum of effort.

Keywords: *librarians; users; library catalogs; online catalogs*

Viorica Sâncrăian

**Catalogs of serial publications:
technology and culture**

The author presents in a synthetic manner the typology of the catalogs of serial publications, indispensable work instruments for the librarians involved in the acquisition of these categories of documents.

Keywords: *collection development; serial publications; publisher's catalogs*

Ivona Olariu

**The study of the users and their
information needs in the "Mihai
Eminescu" Central University
Library of Iași**

Inside the transfer circuit of the information, end-users represent the main element, as all the activities of the library are designed to respond to their study needs. The evaluation of the BCU Iasi users was done by analysing the indicators of performance, which had been calculated between 2004 and 2005, according to ISO 2789 and ISO 11620 standards.

Keywords: *users; library statistics; academic libraries*

Aurelian Popescu

**The preservation state of the
publications found in the
collections of the education
libraries within the context of
European standards in this field**

The European integration will naturally reflect also in the information and librarianship activities, through the alignment of the informational structures to the European standards for the access to information. The European preoccupations as regards are defined by certain frame-programs that cover the entire sphere of activities of collection preservation and communication. These programs emphasise especially the creation of optimum conditions of conservation, communication and exposure of the documents. Last, but not least, the integration will reflect also in the quality of the document available to the user. Thus, the documents must respect certain conditions. Unfortunately,

now, the Romanian libraries in general, and the education libraries in particular are often confronted with these kinds of issues: inadequate spaces for their activity, instable conditions for study, insufficient personnel. The realities and the perspectives of the preservation of documents must be corroborated - for the integration process - with the present perception of these problems in the European Union.

Keywords: *preservation of publications; restoration of publications; European standards; education libraries*

Gina Enescu

**Information literacy, condition
and premise for the integration
in the European Union**

Romania's adhesion to the European Union requires important changes in all fields of activity, also in the educational level. The European citizen must acquire new abilities for the efficient use of the informational resources and technologies. Information literacy is the set of abilities and skills learnt and developed for working with all types of information and documents. Alongside and together with the teachers, the librarians have a vital role in the education and guidance of the users, the librarianship assistance thus becoming an essential activity of the information specialist. Training for information is the premise for the good performance of the contemporary society.

Keywords: *librarians; users; information literacy; European integration*

Robert Coravu

Autorul

Robert Coravu este director general adjunct al Bibliotecii Centrale Universitare „Carol I” din București și secretarul general al Asociației Bibliotecarilor din România

E-mail: coravu@bcub.ro

Revista Română de Biblioteconomie și Știința Informării este, începând din acest an, publicația științifică a Asociației Bibliotecarilor din România.

Inițiată ca un newsletter al Asociației Bibliotecarilor din Învățământ - România (ABIR), sub numele de *Buletin ABIR*, publicația s-a transformat în anul 1997 într-o revistă tematică de biblioteconomie și știința informării, cu periodicitate trimestrială. În anul 2005, publicația a primit numele actual, fiind văzută, inclusiv prin componența colegiului de redacție, în care au fost incluși și colegi din asociația bibliotecilor publice, ca (încă) un pas făcut de ABIR, editorul ei, spre împlinirea dezideratului unificării asociațiilor de bibliotecari din România.

Începutul acestui an a fost marcat de transformarea ABIR în *Asociația Bibliotecarilor din România (ABR)*, prima asociație de specialitate care reunește profesioniști din toate tipurile de biblioteci, așa cum sunt ele definite de standardele internaționale, dar și de Legea bibliotecilor: biblioteci naționale, biblioteci publice, biblioteci universitare, biblioteci școlare și biblioteci specializate. Astfel, în acest moment, ABR reunește, alături de bibliotecarii din sistemul de învățământ care au constituit ABIR, bibliotecari din Biblioteca Națională și Biblioteca Academiei, dar și din Biblioteca Senatului și cea a Camerei Deputaților, din biblioteci și centre de documentare ale unor institute de cercetare, precum și din câteva biblioteci publice, cele mai im-

portante fiind bibliotecile județene din Constanța, Prahova, Caraș-Severin și Vrancea. Din păcate, înființarea ABR nu coincide cu atingerea scopului unității profesionale, din cauza divergențelor de opinii care continuă să marcheze relația cu conducerea asociației bibliotecarilor din bibliotecile publice.

De la 1 ianuarie 2007, România a devenit membru cu drepturi depline al Uniunii Europene. ABIR, la ultima sa Conferință Națională, a abordat problematica situației bibliotecilor din țara noastră în contextul aderării la UE. Acesta este motivul pentru care am dedicat spațiul acestui număr câtorva lucrări prezentate în cadrul celei de-a XVII-a Conferințe Naționale a ABIR (Timișoara, 20-22 septembrie 2006).

Pornim la acest nou drum cu un colegiu de redacție remaniat, în care, așa cum se poate remarca pe coperta a doua a revistei, profesioniști din biblioteci și din învățământul biblioteconomic românesc se regăsesc alături de doi dintre specialiștii recunoscuți pe plan mondial: profesorii Albert Boekhorst (Olanda) și Lorenzo Baldacchini (Italia). Sperăm ca (și) acesta să fie un semn al faptului că învățăm, pas cu pas, să cooperăm și să ridicăm privirea dincolo de orizontul de multe ori îngust și frustrant al preocupărilor și dificultăților noastre de zi cu zi.

Bibliotecarul, anonim organizator al universului cunoașterii

Victoria Frâncu

Autoarea

Dr. Victoria Frâncu este șeful Serviciului de Indexare al Bibliotecii Centrale Universitare „Carol I” din București și președintele secțiunii Catalogare-Indexare a ABR
E-mail: francu@bcub.ro

1. Introducere

Ce înseamnă profesia de bibliotecar în secolul 21? Aproape nimic din ceea ce însemna acum un secol, sau poate chiar mai puțin de un secol. Noile tehnologii și inițiativele digitale din ce în ce mai prezente în biblioteci impun o reconsiderare a profesiei de bibliotecar, ele afectând comunitatea bibliotecară pretutindeni. De la biblioteca școlară care a primit o donație de cărți dar și un calculator pentru a-și configura o bază de date pe care s-o „umple” cu colecțiile bibliotecii, până la Library of Congress, unde au loc schimbări majore de structură a personalului din cauza digitalizării, implementarea noilor tehnologii impune procese complicate de adaptare, acumulare de cunoștințe și abilități noi, sentimente de o diversitate mergând de la frustrare la bucurie, de la disperare la mândrie.

Michel Melot (2004) îl consideră pe bibliotecar un înțelept sau un savant care a înțeles cu modestie măsura imensității fluxului de publicații care își găsesc locul într-o bibliotecă, sub toate formele acestora, materiale sau imateriale. Efortul de luciditate și de ordonare, spune Melot, referindu-se, printre altele, la activitatea de clasificare, îl apropie pe bibliotecar de botanist sau de astronom. În sprijinul ideii sale, Melot îl citează pe Alberto Manguel (1), care îl numește pe bibliotecar „organizatorul universului”.

Impactul noilor tehnologii asupra bibliotecarului este o altă fațetă a acestei lucrări.

Accentul crescând asupra inițiativelor digitale în biblioteci obligă la schimbări structurale profunde în rândul personalului de la Library of Congress, după cum rezultă dintr-o comunicare făcută pe lista de discuții *biblos* de Hermina Anghelescu. Într-un articol recent postat pe website-ul *Government Executive magazine*, Bill Ayers, director de resurse umane la Library of Congress, afirma că 200 de angajați au beneficiat de o primă de pensionare la cerere pentru bibliotecarii care se simțeau foarte confortabil cu cunoștințele de biblioteconomie tradițională și au ales să nu mai facă eforturi pentru acumularea de cunoștințe despre noile tehnologii. Terry Bickham, responsabil cu instruirea profesională, vorbea despre inițiativa de transformare a forței de muncă în sprijinul angajaților care doresc să-și actualizeze abilitățile profesionale, concomitent cu atragerea unor noi angajați cu abilități compatibile cu era digitală. Etapele de început ale programului se concentrează asupra posibilităților de dezvoltare profesională a angajaților vechi; după ce biblioteca își va regândi serviciile, se vor face noi angajări, astfel încât abilitățile profesionale ale noilor angajați să nu depășească nivelul serviciilor oferite în prezent de bibliotecă.

2. Bibliotecarul și fișele de catalog

Procesul de introducere a automatizării în bibliotecă a avut consecințe uneori neașteptate, impactul noilor tehnologii fiind deosebit de puternic

asupra personalului bibliotecii, indiferent de localizare. Exemplul de mai jos este relevant.

River Bend in transition (1987) este o colecție de studii de caz ce reflectă modul în care s-a făcut trecerea de la biblioteca publică tradițională la biblioteca automatizată în orașul River Bend din Statele Unite. Unul dintre aceste studii, intitulat „Pune-o la loc cum a fost”, parafrazând un citat din *Alice în Țara Minunilor* care spune că trebuie să alergi mult pentru a rămâne în același loc, relatează despre nemulțumirea unei bibliotecare față de noua ipostază pe care trebuie să o adopte după automatizarea bibliotecii. Necazul lui Shelley este datorat faptului că a trebuit să renunțe la munca ei de dactilografare a fișelor dimineața, combinată cu intercalarea lor în catalogul principal după-amiaza, chiar dacă nu era cea mai fascinantă muncă din lume. Dactilografia fișele pentru cărțile noi și schimba cotele pentru cele vechi. Nu se plictisea pentru că mai schimba o vorbă cu colegile ei Marie și Karen, iar timpul trecea mai repede. După prânz venea partea cea mai plăcută a zilei, când lua câte o cutie de fișe pentru a le intercala în catalog. Acolo mai venea câte un cititor și o întreba câte ceva; uneori le răspundea ea însăși, alteori îi trimitea la Referințe. Se simțea importantă și utilă și-i făcea plăcere.

După automatizarea bibliotecii, Shelley stă într-un pătrat în care e așezat computerul și introduce date de catalogare toată ziua. Pentru că Marie și Karen fac același lucru nici nu

mai poate măcar discuta cu ele din cauza pereților despărțitori din jurul fiecăreia. Nu termină niciodată treaba. Nu mai poate vorbi cu alte colege fără să părăsească biroul și nu mai are motiv să meargă sus, unde putea întâlni oameni. La întrebarea „ce-i de făcut?”, Shelly răspunde că ar trebui admis că experimentul a dat greș și să se revină la vechea situație. Ea adaugă la argumentele sale nemulțumirile colegelor ei care, de teama de a nu fi concediate, nu spun cât sunt de nefericite.

Pasul înapoi, în trecut, nu este însă admis de conducerea bibliotecii, care îi sugerează să facă o cerere pentru schimbarea locului de muncă la Serviciul de Împrumut, dacă ține să aibă relații cu publicul.

Situația relatată în acest studiu de caz nu le este deloc străină bibliotecarilor care au trăit perioada de tranziție de la metodele tradiționale la cele automatizate în activitățile de bibliotecă. Începutul anilor 90 a fost marcat de o teribilă fluctuație de personal, cele mai des întâlnite fiind situațiile în care bibliotecari vechi, cu experiență îndelungată, au fost nevoiți să părăsească biblioteca pentru că nu s-au putut adapta noilor tehnici de lucru.

Procesul de comutare între tehnicile de prelucrare a documentelor din regim tradițional în regim automatizat presupunea, pe lângă însușirea unor abilități noi - dactilografarea a devenit obligatorie pentru toți bibliotecarii - lărgirea cunoștințelor din domeniul accesului la informație. Dintr-o dată, metodele de regă-

sire a informației s-au îmbogățit, bibliotecarul a început să se gândească mai puțin la modalitățile prin care el însuși găsește informația, acordând din ce în ce mai mare atenție utilizatorului, denumit astfel datorită diversificării serviciilor de bibliotecă ce depășesc sfera exclusivă a lecturii.

Nu numai tehnicile de lucru se schimbă, ci și regulile de catalogare și indexare. Dacă în catalogul tradițional era foarte normal să găsești fișe de trimitere de tipul

China
vezi:
ZHONGGUO

sau

Ungaria
vezi:
MAGYARORSZAG

în care este vizibilă preferința pentru denumirea geografică în limba țării de origine, în catalogul automatizat tendința este de a se renunța la această regulă în favoarea denumirii celei mai des întâlnite, în limba catalogului.

În fine, regula formei autorizate pentru nume geografice în limba țării de origine dădea bătăi de cap bibliotecarului, dar în aceeași măsură și utilizatorului, fără îndoială. Standardele de transliterație ale caracterelor altfel decât latine, care figurau în titlurile din fișele auxiliare de titlu, sau în auxiliarele de coautor, deși întotdeauna însoțite de trimiteri, erau alt motiv de oarecare derută a utilizatorului care avea nevoie de indicațiile experte ale

bibliotecarului pentru a se lămurii. Într-un cuvânt, dependența utilizatorului de cunoștințele bibliotecarului era inevitabilă, biblioteca tradițională, cu catalogul pe fișe, fiind orientată mai mult spre bibliotecar decât spre utilizator.

O caracteristică a catalogului pe fișe care a anticipat utilizarea vedetelor de subiect în regăsirea informației era aceea conform căreia, în catalogul sistematic, construit în ordinea indicilor de clasificare, exista un index alfabetic al acestuia. Extrem de util pentru bibliotecari, îndeosebi pentru bibliotecarul care avea drept sarcină să îndrume cititorii, indexul alfabetic permitea acestora din urmă ca, după un timp de frecventare a bibliotecii, să se deprindă cu modul său de utilizare, conferindu-le un anumit grad de independență față de bibliotecarul de la catalogul public.

3. Bibliotecarul și catalogul online

Odată cu apariția primelor cataloage online, „prietenia cu utilizatorul” a devenit lege, sau necesitate, OPAC-urile fiind configurate în așa fel încât să dea posibilitatea acestuia să regăsească informația necesară prin metoda de căutare cel mai des utilizată, cuvinte din titlu.

Este un lucru binecunoscut în lumea specialiștilor în informare faptul că la temelia contactului dintre baza de date care include colecțiile unei biblioteci și utilizatorii colecțiilor acelei biblioteci stă interfața cu utilizatorul a catalogului online al bibliotecii (OPAC). În func-

ție de modul în care această interfață „vinde” informația existentă în baza de date, aceasta este vizibilă sau nu, accesibilă în totalitate sau parțial, îl provoacă sau îl stimulează pe utilizator să continue sau, dimpotrivă, îi restricționează capacitățile de intuiție sau predicție în privința căutării informației.

La fel de adevărat este faptul că, într-o etapă anterioară evidențierii informației prin afișare în OPAC, este esențial modul în care informația existentă în colecțiile bibliotecii este reprezentată în baza de date astfel încât să fie pusă la dispoziția utilizatorului. Fidelitatea reprezentării informației prin „traducerea” conținutului informațional al documentelor în limbajele de indexare existente reflectă calitatea indexării subiectelor dar și performanța limbajelor de indexare utilizate. Accesul la informație prin subiect și nu doar prin „known item” (titlu, autor) tinde să capete popularitate, mai ales în medii universitare.

Existența cheilor de căutare care se adresează utilizatorului interesat de un anumit subiect mai degrabă decât de un anumit titlu devine o provocare pentru bibliotecar. Evidențierea subiectului documentului având în permanență conștiința necesității predictibilității modului de reprezentare prin limbajul de indexare utilizat nu este o sarcină ușoară.

„Erudiția” bibliotecarului indexator trebuie să împace pe de-o parte regulile de indexare cu cerințele de reprezentare a subiectelor pretinse de utilizator, iar pe de altă parte,

dorințele sale de reprezentare cât mai fidelă a subiectelor cu restricțiile impuse de sistemul de bibliotecă sau de limbajul de indexare utilizat. Bibliotecarul indexator este extrem de expus atitudinii critice a utilizatorilor, el ghidându-se după reguli prestabilite, după cum spuneam mai sus. Îndată ce subiectul unui document a fost structurat și atribuit înregistrării bibliografice respective, tot procesul parcurs până la evidențierea subiectului este ignorat de utilizator.

Sunt mai multe etape ce trebuie parcurse până la vizualizarea în OPAC a elementelor care compun cheile de căutare a informației dorite de utilizator. Analiza de subiect este una esențială, obligatorie, deloc ușoară și care comportă următoarele particularități:

- limba documentului poate fi una care nu este cea mai familiară indexatorului;

- scrierea aferentă limbii documentului poate fi diferită de cea cu caractere latine;

- domeniul din care face parte subiectul documentului poate fi mai puțin cunoscut indexatorului sau cvasinecunoscut.

Etapa următoare este aceea a alcătuirii unui sumar în care este reprezentată esența tematicii documentului. Urmează apoi transpunerea sumarizării și esențializării conținutului documentului din limbajul natural în limbajul/limbajele de indexare utilizat/e.

În toate aceste etape, documentarea prin recursul la materiale de referință este absolut necesară, profunzimea și durata acestei etape din

procesul indexării nefiind evidențiată sub nici o formă în rezultatul acestui proces, descriptorii sau codurile de clasificare atribuite documentului. Ceea ce se vede și este criticabil sunt descriptorii și codurile de clasificare situate în dreptul metodelor de căutare corespunzătoare din OPAC, elemente care există acolo din convingerea indexatorului că ele reprezintă esența tematicii documentului, și după care documentul poate fi regăsit conform unei cerințe formulate de utilizator.

4. Bibliotecarul și Internet-ul - o privire fugară spre aplicabilitatea FRBR

Există opinia conform căreia Internet-ul, și mai exact Google, este un adevărat dușman al bibliotecilor întrucât le „fură” utilizatorii. Există însă și opinia contrară, conform căreia Internet-ul vine în ajutorul bibliotecarului dar și al utilizatorului în egală măsură. În paragraful care urmează vom reveni la acest subiect mai pe larg tratând implicațiile pe care le are un motor de căutare precum Google asupra bibliotecilor și impactul pe care Amazon îl are asupra cataloagelor online. Să vedem în ce măsură Internet-ul poate fi benefic pentru bibliotecă, în general, și pentru bibliotecar în special.

Nu e nici o noutate faptul că popularitatea Internet-ului a crescut fantastic în ultimii ani și că Internet Café-urile se găsesc în cele mai nesemnificative localități de pe hartă. Toată lumea navighează, de ce n-ar naviga și bibliotecarii și utili-

zatorii de bibliotecă? Mai ales dacă rezultatul acestei operațiuni este cel scontat. În literatura din domeniu se vorbește despre „The McLibrary Syndrome”, adică fast food pentru minte. Dacă ai o nelămurire sau o îndoială, îl întrebi pe Mr. Google și toate incertitudinile se risipesc. Problema este că Mr. Google nu este întotdeauna egal cu Mr. Right. Atunci trebuie să apelezi la surse considerate serioase, ca dicționarele și enciclopediile, pentru a risipi orice urmă de îndoială sau neclaritate.

Sistemele de cataloage online unionale naționale sunt deja comune în tot mai multe țări. În România, în urma derulării proiectului sectorial NUSIDOC-S&T, a fost realizat sistemul ROLINEST (*Romanian Library Network in Science and Technology*), care, lucru încurajator, este din ce în ce mai utilizat de bibliotecile din România. Sistemul național unitar de informare și documentare științifică și tehnică își propune unificarea sistemelor de bibliotecă. El are ca obiective punerea în comun a cataloagelor unor mari bibliotecă, realizând astfel nucleul viitoarei rețele universitare și de cercetare românească. Cuprinde cataloagele celor patru bibliotecă centrale universitare, care sunt și cele mai mari bibliotecă universitare din România și au un număr important de documente științifice înregistrate în bazele lor de date. Bibliotecile participante la acest proiect sunt: din București - Biblioteca Centrală a Universității „Politehnica”, Biblioteca Centrală Universitară „Carol I”, Biblio-

teca Universității Tehnice de Construcții, Biblioteca Institutului Național de Fizică și Inginerie Nucleară „Horia Hulubei”, iar din țară - Biblioteca Centrală Universitară „Mihai Eminescu” (Iași), Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga” (Cluj-Napoca), Biblioteca Centrală Universitară „Eugen Todoran” (Timișoara).

Pentru bibliotecarii indexatori care au de-a face cu o largă varietate de documente din toate domeniile, în toate limbile și cu tot felul de seturi de caractere, existența unor sisteme de cataloage precum OCLC WorldCat, RedLight-Green sau AustLit este o adevărată binecuvântare. Ele nu numai că sunt surse open access dar, prin impresionantele lor dimensiuni, oferă șanse maxime de regăsire a documentelor căutate. Fiind construite pe baza înfricoșătorului model conceptual intitulat *Functional Requirements for Bibliographic Records* (FRBR), ele oferă multiple posibilități de selecție a unor ediții speciale, variante de titlu, și altele asemenea, fiind de un real ajutor pentru bibliotecar.

5. Bibliotecarul, web-OPAC-ul, Google și Amazon

În ultima conferință ELAG (European Library Automation Group) desfășurată anul acesta la București, participanții (cel puțin cei români) au fost puși la curent cu noile realități din lumea bibliotecilor și cu modul în care acestea cooperează cu motoare de căutare din Internet sau agenții de vânzări din

Internet în beneficiul utilizatorului.

Google Scholar este un motor de căutare în care sunt exportate înregistrări bibliografice din cataloage naționale unionale, actualizate lunar. Acestea conțin ca elemente obligatorii autor, titlu și subiect, structurarea datelor și afișarea acestora căzând în sarcina Google. Este suficient să ai un număr ISBN și ai posibilitatea să găsești cartea pe care o cauți în Google sau Amazon. Datele bibliografice trimise la OCLC WorldCat sfârșesc adesea prin a fi regăsite în Google. Există chiar posibilitatea de a câștiga bani din exportul de date bibliografice la Google sau Amazon. S-a ajuns în urma unor sondaje la concluzia că este mai puțin costisitor să cumperi cărți decât să le împrumuți prin ILL. British Library, de exemplu, după cum se raportează la ELAG 2006, a oprit împrumutul bibliotecar pentru cărți care nu au multe șanse de a fi solicitate, dispunând ca acestea să fie trimise sau vândute la Amazon.

Un efect al impactului pe care îl au Google și Amazon asupra utilizatorului de Internet și de informație în general este implementarea în OPAC-uri a sugestțiilor, comentariilor sau recenziilor cititorilor. Popularitatea și influența exercitată de Google și Amazon asupra cataloagelor online au determinat decizii la nivelul conducerii unor biblioteci de fuziune a departamentelor de informatizare cu cele de prelucrare a informației, pentru o mai bună administrare și coordonare a activităților

specifice.

Se vorbește în prezent despre sindromul Library 2.0. Paul Miller (www.talis.com), într-un seminar din cadrul aceleiași conferințe ELAG, vorbește despre existența unei prăpăstii între ce se așteaptă de la biblioteci și ceea ce fac bibliotecile în prezent. Cu toate acestea, în Marea Britanie, 96% din populație frecventează bibliotecile și 89% din populație au încredere mai mare în biblioteci decât în BBC. Ce înseamnă Library 2.0? O bibliotecă deschisă oricui. Există oriunde. Angajată să servească comunitățile actuale și pe cele potențiale de utilizatori și să-i adune la un loc prin serviciile unitare oferite. Library 2.0 (re)mixează informații și servicii și le utilizează în manieră proprie pentru satisfacerea nevoii utilizatorului. Urmărește standardizarea accesului la serviciile de bibliotecă.

În consecință, tendința actuală este aceea de a face cataloagele de bibliotecă să semene cât se poate de mult cu Google și Amazon. Primo, un produs al firmei ExLibris, este un exemplu în acest sens. În acest sistem se renunță la duplicarea înregistrărilor bibliografice prin utilizarea unuia dintre principiile FRBR, al colării. Interfețele de bibliotecă sunt restructurate și dezvoltate în sensul dorințelor utilizatorului. Regulile de catalogare, atât descriptivă cât și tematică, sunt rafinate. Terminologia privind indexarea subiectelor este și ea rafinată. Utilizează mult mai mult full text-ul și se bazează pe

furnizare de servicii.

6. Utilizatorul, între timp...

...are necesități din ce în ce mai sofisticate, pretinzând satisfacerea acestora în minimum de timp și cu minimum de efort din partea sa. Regula lui Ranganathan „economisii timpul utilizatorului” se pare ca a devenit regula de aur după care sunt apreciate serviciile oferite de bibliotecă de azi utilizatorului din ce în ce mai pre(ten)țios.

Johan van Halm, într-o prezentare despre cerințele funcționale ale sistemelor actuale de bibliotecă (2), avansează conceptele de organizație „savantă” (*learned organization*) dar și de organizație orientată spre marketing (*marketing-oriented organization*) pentru bibliotecă. În privința serviciilor oferite, van Halm afirmă că bibliotecă nu mai este judecată atât pentru colecțiile sale, cât pentru tipul de acces pe care îl oferă. Bibliotecă actuală are, pe lângă vechea funcție de loc de studiu, funcția de loc de întâlnire. Pe de altă parte, utilizatorul are nevoie de servicii de bibliotecă independente de spațiu și timp. În fine, bibliotecă, spune van Halm, nu mai este centrul universului; utilizatorul, însă, este.

Pornind de la aceste considerente și adăugându-le la cele spuse anterior, încercăm să schițăm portretul utilizatorului din ce în ce mai exigent al bibliotecii în epoca actuală. Comportamentul utilizatorului este cel mai credibil barometru în privința eficienței Web

OPAC-ului și al activității care îl are ca rezultat. Adaptarea modalităților de regăsire a informației conform dorințelor acestuia, instituirea unor cursuri rapide de instruire referitoare la aceste modalități, concomitent cu adaptarea formatului de afișare la cele mai noi formule existente în lumea bibliotecilor sunt primele măsuri care sunt necesare în asemenea situații. Etichetarea clară a butoanelor existente în formatul de afișare cu legende care să le explice, mesajele de ajutor care indică semnificațiile cheilor de căutare cu exemple scurte dar edificatoare sunt la fel de necesare.

Este greșit și nu trebuie pornit de la premisa că utilizatorul unei biblioteci universitare nu citește instrucțiunile. Utilizatorii bibliotecilor universitare sunt indubitabil utilizatori și buni cunoscători ai motoarelor de căutare din Internet. Acolo au curiozitatea și răbdarea să caute, chiar dacă nu au instrucțiuni de utilizare a cheilor de căutare sau mesaje de ajutor. Eficiența și claritatea instrucțiunilor sau a mesajelor de ajutor, modalitatea de amplasare a lor în spații inteligent alese sunt ceea ce contează și ar trebui să ne intereseze. Link-urile care trimit la informație similară din afara bazei de date a bibliotecii sunt extrem de utile și apreciate de vizitatorii bibliotecii. Răspunsul negativ sau eronat la activarea unei asemenea opțiuni, pe de altă parte, ar produce frustrare.

Toate aceste elemente contribuie la creșterea încrederii utilizatorului actual sau

potențial în instituția bibliotecară, reciproca fiind și ea valabilă. Depinde de noi, cei care oferim informație și servicii utilizatorilor, de modul în care înțelegem să ne „vindem” aceste produse, în ce termeni vom fi apreciați. Munca bibliotecarului, nivelul său intelectual, abilitățile sale de comunicare îl pot scoate din anonim pe organizatorul universului cunoașterii.

NOTE

1. Alberto Manguel este scriitorul argentinian care, adolescent fiind, a fost invitat de Jorge Luis Borges să-i citească, acasă la acesta, timp de mai mulți ani. În urma experienței trăite, Manguel a devenit cunoscut pentru cărți precum *History of Reading, With Borges* sau *A Reading Diary*.

2. Prezentarea a avut loc la Biblioteca Națională a României în ziua de 14 iunie 2006, în cadrul unui târg de sisteme de bibliotecă organizat de instituția gazdă.

BIBLIOGRAFIE

1. **MELOT, Michel.** *La Sagesse du Bibliothécaire*. Paris: l'Oeil neuf, 2004

2. **SHUMAN, Bruce.** *River Bend in Transition: Managing Change in Public Libraries*. Phoenix, Ariz.: Oryx Press, 1987.

3. <http://www.talis.com/platform>

4. <http://www.redlightgreen.com>

Comunicare prezentată în cadrul lucrărilor Secțiunii Catalogare-Indexare a ABIR (Timișoara, 20-21 septembrie 2006)

Viorica Sâncrăian

Autoarea

Viorica Sâncrăian este șeful Biroului de Periodice al Bibliotecii Centrale Universitare „Lucian Blaga” din Cluj-Napoca și președintele Secțiunii de Periodice a ABR

E-mail: sancraian@bcucluj.ro

Dincolo de dimensiunile variate care impun mutații în bibliotecile universitare, pe diferite planuri (organizare, profesie și competențe, formarea utilizatorilor, prelucrarea documentelor, politică documentară legată de specialitățile disciplinelor universitare, integrarea și cooperarea tehnologică, evaluarea serviciilor etc.), biblioteca este din ce în ce mai mult un loc de mare complexitate: faptul că este un spațiu de muncă intelectuală și lectură (studenți, profesori, cercetători se întâlnesc aici în cadrul activității de învățare și cercetare) îi conferă componenta culturală, iar nevoia și preocupările individuale, problematicile speciale și mentalitatea fiecăruia din aceste categorii de utilizatori impun componenta psihologică în misiunea instituțională.

Scurt istoric al cataloagelor

Reamintirea câtorva elemente din istoricul cataloagelor ne ajută să vedem contextul din ce în ce mai global în care au evoluat ele, diferitele schimbări care vin cu mult înainte de marele moment al numerizării.

Biblioteca, din cele mai vechi timpuri, a fost deținătoare de fonduri documentare și a simțit nevoia de organizare a acestor fonduri, precum și de a construi instrumente de clasare a acestora, în scopul evidenței și regăsirii lor cât mai eficiente.

Regăsirea documentelor primare, pe teme cerute de specialiști din toate domeniile, are la bază prelucrarea acestora după reguli bine stabilite. Pentru activitățile speciale de

colectare, prelucrare, înmagazinare, regăsire și difuzare a documentelor - activități de biblioteconomie și bibliologie - inițial s-a utilizat termenul *documentare*. Acest termen este atribuit belgianului Paul Otlet, care în 1895 l-a folosit la prima conferință internațională a specialiștilor în domeniul cărții.

Dacă la început catalogul era o listă de inventariere pentru a indica proprietatea, iar prima aranjare a fost cea cronologică, în continuare s-a adoptat așezarea listelor după criteriul utilizator, apoi aranjarea după subiect; din secolul al XVI-lea catalogul capătă valoare prin *includerea funcției de regăsire*.

Obiectivele unui catalog au fost exprimate de americanul Charles Cutter, în anul 1876. Ele au fost publicate în partea a doua a raportului Biroului Educației din Statele Unite referitor la bibliotecile publice și republicate în *Rules for a Dictionary Catalog*, în anul 1904. Acestea sunt:

- să permită unei persoane să găsească un document pentru care se cunoaște autorul, titlul sau subiectul;
- să arate ce conține biblioteca referitor la un autor, subiect sau un gen de literatură;
- să asiste la alegerea unei publicații: după ediție sau după caracter (literar sau tematic).

Acestea s-au constituit apoi în reguli de bază pentru organizarea unui catalog și au dăinuit mulți ani, traversând diferite etape până la primele eforturi de unificare a normelor documentare impuse de ideea constituirii cataloagelor colective (1).

Rezultatele eforturilor de conlucrare au fost reluate doar în octombrie 1961 la Conferința internațională IFLA privind principiile de catalogare, dar, chiar și aici, s-au adus modificări minore față de regulile definite de Cutter. Așa a început istoria „normalizării” descrierilor.

Cataloagele tradiționale sunt supuse unor *reguli stricte de descriere*, reguli care s-au modificat în timp, ajungându-se, în secolul al XX-lea, la reguli internaționale, care au fost adoptate de majoritatea țărilor - de exemplu, ISBD (M), ISBD (S) etc.

Dezvoltările din domeniul tehnicii de calcul și al comunicațiilor au influențat și determinat evoluții în modul de concepere și realizare a cataloagelor.

Indiferent de variatele definiții care s-au formulat pentru cataloage, ele sunt, în esență, instrumente bibliografice care oglindesc fondul de documente, stabilind o ordine, o listă de documente conținute într-o singură bibliotecă, făcându-le accesibile utilizatorilor prin indicarea locului unde se găsesc fiecare. Bineînțeles, cele două componente ale „catalogului” - componenta și ordonarea elementelor de descriere, pe de o parte, și forma (suportul) pe care ele se semnalează, pe de altă parte, au evoluat paralel.

Dintre multiplele criterii după care se pot grupa cataloagele de publicații seriale, amintim câteva:

- în funcție de gruparea referințelor bibliografice: cataloage alfabetice, sistematice, pe subiecte, topografice, geo-

grafice, cronologice;

- în funcție de adresabilitate: *cataloage pentru beneficiari* (destinate publicului bibliotecii) și *cataloage de serviciu* (pentru bibliotecari);

- în funcție de gradul de cuprindere a fondurilor documentare: *cataloage colective*, *cataloage generale*;

- *cataloage speciale*: catalog de redactori/directori de reviste, catalogul microfilmelor etc.

Indiferent de tipul catalogului tradițional pe suport hârtie, acesta poate fi sub formă de carte și sub formă de fișe. Cataloagele tradiționale de bibliotecă cele mai răspândite sunt cele sub formă de fișă (formatul standard fiind de 12,5 x 7,5 cm). Catalogul în format de carte are inconvenientul de a nu permite actualizări sau modificări. El se mai folosește pentru colecții încheiate, fond vechi, fond de patrimoniu sau sub formă de repertorii.

Cataloagele, prin scopul constituirii lor, prin faptul că ele conțin și oferă „o cunoștință susceptibilă de a fi transmisă, înregistrată, stocată și conservată grație unui suport [fișe, hârtie, suport magnetic, optic sau electronic] și a unui cod de identificare, sunt supuse unor fenomene, pot fi obiectul unor activități, pot fi utilizate [...]” (2), sunt chiar ele o *informație*; ele răspund, nu în ultimul rând, scopului principal al informației, *cunoașterea*.

Folosirea tehnicii de calcul, apariția bazelor de date și a sistemelor de gestiune a acestora au produs instrumente moderne de semnalare și regăsire a informațiilor.

Baze de date proprii

Cataloagele on-line

Cataloagele on-line localizează documentele primare și arată stocul (depozitul) unei anumite biblioteci sau rețele de biblioteci. Ele se constituie ca liste de documente, dar nu oferă prea multe informații despre conținutul documentelor.

De fapt, cataloagele on-line sunt o categorie de baze de date bibliografice (locale).

Sistemele de automatizare a bibliotecilor au ca principal scop crearea catalogului on-line propriu, dar permit și noi funcții pe care ar trebui să le ofere cataloagele informatizate.

Informațiile conținute în catalogul on-line sunt cele care se găsesc și în cataloagele tradiționale de bibliotecă (vedete, descrieri bibliografice și localizările documentelor primare); în plus, aici pot exista și informații suplimentare privind activitatea de achiziție și evidență. Ele pot conține și clasificări zecimale, cât și descrieri, ceea ce va ușura procesul de căutare și regăsire a informațiilor pe domenii de cercetare. Sistemul pune la dispoziția publicului web OPAC-ul, interfața Web a catalogului on-line, care permite căutarea, consultarea și salvarea informațiilor.

Baze de date pe CD-ROM

CD-ROM-ul (Compact Disk - Read Only Memory) este una din formele cele mai stabile de stocare a datelor, produs și citit cu mijloace ale tehnologiei laser. El poate stoca 300.000 de pagini A4 tipărite

(valori care se măresc odată cu evoluția formatelor de înregistrare).

DVD-ul (Digital Video Disc) este succesorul CD-ROM-ului și al videocasetei, având capacitate mult mai mare decât discurile optice actuale. Acestea vor fi descrise în cataloagele on-line respectând standardul internațional pentru resurse electronice - **ISBD (ER)** - și sunt însoțite de o aplicație de regăsire a informațiilor.

Reținerea față de consultarea bazelor de date pe CD-ROM este cauzată de interfață, care diferă de la un producător la altul. De aceea, sunt biblioteci care au apelat la firme specializate pentru a crea interfețe comune de consultare a mai multor CD-ROM-uri aflate în dotare, așa numitele Meta-OPAC-uri.

Baze de date accesibile prin Internet

În biblioteci, bazele de date accesibile prin Internet pot fi:

- baze de date proprii (cataloage on-line și baze de date bibliografice);

- baze de date străine (ale altor biblioteci, institute de cercetare, companii comerciale).

În ultima categorie includem și revistele electronice. Accesarea lor este anticipată de o căutare în colecția ce cuprinde revistele on-line și care dă inițial o listă de titluri de reviste. Avem ca exemplu <http://www.springerlink.com>, care conține 1200 de titluri de reviste cu text integral.

În timp ce cataloagele on-line moderne permit introducerea în descrierea bibliografică

a adresei de acces a publicației electronice și, cu un simplu clic, să se ajungă la fișierul sursă, publicațiile electronice în format HTML pot fi accesate direct din pagini web, unde acestea sunt semnalate.

Prima revistă electronică funcțională a fost *Mental Workload* (1980), dar apariția ei a fost sistată după publicarea a două articole.

O analiză a numărului de reviste electronice și a domeniului lor de acoperire din anii '90 se poate face accesând *Directory of Electronic Journals, Newsletters and Academic Discussion Lists* a Association of Research Libraries (ARL), din USA.

Date despre evoluția revistelor electronice, mai ales pentru a doua jumătate a anilor '90, ne sunt oferite de *Biblioteca de Reviste Electronice din Regensburg (Universitätsbibliothek Regensburg entwickelte Elektronische Zeitschriftenbibliothek - EZB)*. Această bibliotecă este considerată cel mai important indice de reviste electronice din spațiul de limbă germană și poate fi accesată și din pagina Web a Bibliotecii Centrale Universitare din Cluj-Napoca, grație unui acord încheiat între instituția noastră și partenerii elvețieni.

Biblioteca Centrală Universitară din Cluj are o revistă on-line din anul 2001, numită *BIBLIOREV* (ISSN 1584-1995), care poate fi accesată din pagina web a bibliotecii sau direct la adresa <http://www.bcuccluj.ro/bibliorev>. Biblioteca mai editează revista *PHILOBIBLON*, care apare în

format tradițional, în limba engleză, din 1996, pe Internet fiind semnalat conținutul și rezumatele volumelor.

Profesioniștii bibliotecilor fac multe analize, anchete, studii, previziuni privind gradul de folosire a cataloagelor tradiționale și informatice și aportul bibliotecarului în crearea și folosirea lor. Concluzia este vădită în favoarea cataloagelor informatizate (metaforă a vechilor fișiere de lemn) care continuă să fie utilizate pentru reperarea lucrărilor. Desigur, această paralelă este valabilă în funcție de gradul de modernizare a bibliotecii și rămâne încă pură teorie pentru bibliotecile care nu au putut urma calea firească de evoluție.

Închei cu un citat din Carpenter: „ar trebui să existe trei tipuri de cataloage: un catalog public, un catalog pentru bibliotecari și unul individualizat, fiecare cu caracteristicile și funcțiile proprii, cu scopul de a servi cât mai bine utilizatorii [...] Cataloagele trebuie să ofere mult mai multe informații privind conținutul documentelor: ar trebui să poată afișa tabla de materii a documentelor, un index, un rezumat, o apreciere, extrase, legături exterioare spre alte surse de informații etc.” Carpenter propune o îmbunătățire a cataloagelor, cu scopul ca utilizatorii să le folosească și mai ușor: eliminarea diferitelor câmpuri de căutare (după autor, titlu sau subiect) și înlocuirea lor cu un singur câmp de interogare - catalogul trebuie să poată afișa toate notițele bibliografice legate de termenii de căutare.

NOTE

1. În dosarul tematic „Normes et documents numériques: quels changements?”, cuprins în numărul din decembrie 1999/ianuarie 2000 al revistei *Solaris*, articolul intitulat „Histoire de la normalisation autour du livre et du document: l'exemple de la notice bibliographique et catalographique” prezintă drumul de la primul cod normalizat de catalogare până la adoptarea regulilor internaționale de catalogare (1975). Disponibil online la <http://biblio-fr.info.unicaen.fr/bnum/jelec/Solaris/d06/6fayet.html>.
2. Olimpia Curta, *Mijloace tradiționale și moderne de regăsire a informației în biblioteci*.

BIBLIOGRAFIE

1. CURTA, Olimpia. *Mijloace tradiționale și moderne de regăsire*

a informației în biblioteci. Cluj-Napoca, 2004.

2. DUCHARME, Christian. *Du catalogue au méta-catalogue*. <http://netx.u-paris10.fr/mediadix/archivesje/ducharmeweb.pdf>

3. DUCHEMIN, Pierre-Yves. *L'art d'informatiser une bibliothèque*. Paris: Cercle de la librairie, 1996.

4. FODOREAN, Nastasia. *Documentele electronice și catalogarea lor în sistem informatizat*. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2005.

5. KELLER, Alice. *Electronic Journals: Their Development in Different Branches of Science* În: *Philobiblon*, vol. X-XI, 2006.

6. LAHARY, Dominique. *L'accès aux catalogues et ressources des bibliothèques à l'âge des bibliothèques numériques et des moteurs de recherche: écarts, perturbations, mutation?* <http://membres.lycos.fr/vacher/profess/conf/paris8-2004.htm>

7. LE BŒUF, Patrick. *La fin des catalogues: le jour d'après, où serez-vous?* <http://netx.u-paris10.fr/mediadix/archivesje/leboeufweb.pdf>

8. PICARD, Anne-Marie. *La pertinence de l'entrée principale dans les catalogues informatisés: une brève revue de la littérature*. În: *Cursus*, vol. 8, nr. 1, 2005. <http://www.ebsi.umontreal.ca/cursus/vol8no1/picard.html>

Comunicare prezentată în cadrul lucrărilor Secțiunii de Periodice a ABIR (Timișoara, 20-21 septembrie 2006)

Studiul utilizatorilor și al nevoilor lor de informare la Biblioteca Centrală Universitară "Mihai Eminescu" din Iași

Ivona Olariu

Autoarea

Dr. Ivona Olariu este șeful serviciului „Filiale de Științe Exacte” la Biblioteca Centrală Universitară „Mihai Eminescu” din Iași
E-mail: ivona@uaic.ro

Asigurarea cadrului informațional necesar sprijinirii activității didactice și de cercetare din comunitatea universitară ieșeană, cu extensie către cea națională și internațională, misiune a B.C.U. „M. Eminescu”, presupune respectarea celor patru principii considerate că vor governa biblioteca viitorului: unitatea de viziune, buna organizare, calitatea serviciilor și munca în cooperare.

Politica globală a B.C.U. Iași leagă indisolubil învățământul de cercetare fiind, în prezent, atât o bibliotecă enciclopedică universitară, cât și o bibliotecă enciclopedică de cercetare.

Biblioteca noastră, prin factorul uman care o reprezintă, a găsit noi soluții manageriale pentru introducerea și valorificarea sistemelor moderne de informare și documentare, știut fiind că astăzi mijloacele și metodele tradiționale nu mai sunt suficiente, succesul depinzând de modernizarea serviciilor prin introducerea tehnologiilor informaționale noi, în vederea cooperării la nivel local și național.

În acest amplu circuit de transfer al informației, utilizatorii constituie elementul fundamental, toate activitățile, concretizate în produse și servicii, pe care biblioteca le desfășoară fiind astfel concepute, organizate și adaptate încât să corespundă nevoilor lor de informare. Această orientare a fost impusă și de evoluțiile înregistrate la nivelul producției de informație și a modului de comunicare, care au generat schimbări ale comportamentu-

lui utilizatorilor, dar și apariția unor bariere noi în procesul de informare.

Practica ultimilor ani a demonstrat că, pentru a-și îndeplini cât mai bine misiunea de diseminare a informației, pentru a atrage în bibliotecă și *utilizatorii potențiali* și pe cei *estimați*, dar și pentru a-i menține pe cei *reali* (1) este necesar să se întreprindă diverse acțiuni de identificare a nevoilor și așteptărilor lor, urmate de crearea produselor și serviciilor dorite, atât din punct de vedere al conținutului, cât și al modului de furnizare a acestora.

Conform literaturii de specialitate (2), *utilizatorii reali* sunt grupuri sau persoane individuale din rândul consumatorilor de informații care știu unde să găsească informația și o folosesc în mod real; *utilizatorii potențiali* - grupuri sau indivizi din comunitatea consumatorilor de informație care nu știu unde să o găsească și, în consecință, nu o utilizează; *utilizatorii estimați* - grupuri sau indivizi din comunitatea consumatorilor de informații care sunt interesați de informație, știu unde să o găsească, dar nu o utilizează; *non-utilizatorii* sunt cei excluși din circuitele din motive impuse, de ordin economic, politic sau social.

Subliniată de specialiști cu mult timp în urmă, necesitatea studiilor privind utilizatorii și nevoile lor de informare a dus la apariția a numeroase astfel de metode de abordare, majoritatea având însă un scop comun: generalizarea rezultatelor obținute prin analiza datelor textuale sau statistice

■ Studiul utilizatorilor și al nevoilor lor de informare la Biblioteca Centrală Universitară “Mihai Eminescu” din Iași ■

colectate (3). Au fost utilizate metode cantitative (metodele normative, statisticile convenționale și indicatorii de performanță) și metodele calitative (jurnalul utilizatorului, anchetele de opinie, analiza citărilor), inegale în detectarea comportării și nevoilor utilizatorilor, caracterizate prin aceleași limite, și anume că nici una dintre ele nu este exactă și exhaustivă. Concluzia este că pentru îmbunătățirea activității în structurile infodocumentare și creșterea gradului de satisfacere a nevoilor de informare ale utilizatorilor ar fi ideală folosirea simultană a mai multor metode de studiu.

Cercetarea aplicativă (4), realizată, în 2002, și în B.C.U. „M. Eminescu”, a relevat o anumită stare de fapt privind nevoile de informare ale utilizatorilor, existentă acum patru ani. Explorând mai departe, în detaliu, aceste nevoi de informare, în concordanță cu stadiul actual de dezvoltare tehnologică, care permite acces nelimitat la resurse globale și furnizarea rapidă a documentelor în care se vor regăsi informațiile dorite/așteptate, suntem în măsură să afirmăm că *s-a reușit ridicarea nivelului calitativ al serviciilor oferite* - scopul final al acestor studii.

Nevoile de informare ale utilizatorilor au fost evaluate din perspectiva a două din cele patru aspecte urmarite și în cazul cercetării anterioare (5), utilizând situațiile statistice și indicatorii de performanță calculați pentru BCU Iași în perioada 2004-2005, conform standardelor ISO 2789 și 11620.

I. Profilul utilizatorilor și produsele și serviciile de informare la care apelează

1. Studiile au evidențiat că resursele bibliotecii sunt utilizate de beneficiari cu vârste între 16 și peste 70 de ani, extremele fiind reprezentate de elevi de la colegiile ieșene, care se pregătesc pentru fazele superioare ale olimpiadelor școlare, și de profesorii consultanți sau cercetătorii care îndrumă nuclee de cercetare din universități și institute.

Utilizatorii BCU sunt structurați în:

- *utilizatori specifici*: studenți, cadre didactice, cercetători, doctoranzi, masteranzi;

- *utilizatori nespecifici*: cadre didactice din învățământul preuniversitar, manageri, specialiști din domenii foarte diverse.

Astfel, din totalul cititorilor existenți la 31 decembrie 2004, 69,65% sunt studenți ai facultăților de la Universitatea „Al. I. Cuza” (28,30% - de la Facultățile de istorie, filozofie, litere, psihologie și teologie, 18,81% - FEAA, 7,89% - biologie și geografie-geologie, 7,71% - matematică, fizică, chimie și informatică și 6,91% - drept), 16,78% sunt cadre didactice din Centrul Universitar Iași, în timp ce studenții de la celelalte instituții de învățământ superior reprezintă: 0,35% - conservator, teatru, arte plastice; 2,88% - Universitatea Tehnică „Gheorghe Asachi” Iași; 0,44% - Institutul Agronomic; 2,43% - Universitatea de Medicină și Farmacie.

Utilizatorii nespecifici, incluzând categoriile enumerate

anterior, reprezintă 4,71%, la care se adaugă cei cu permis de sală - 2,43%. Procentul de 0,96 rămas îl reprezintă salariații - activi sau pensionari - ai bibliotecii.

La aceeași dată, în 2005, situația se prezenta astfel: 68,72% sunt studenți ai facultăților de la Universitatea „Al. I. Cuza” (29,59% - de la Facultățile de istorie, filozofie, litere, psihologie și teologie, 16,98% - FEAA, 8,08% - biologie și geografie-geologie, 6,77% - matematică, fizică, chimie și informatică și 7,28% - drept), 16,67% sunt cadre didactice din Centrul Universitar Iași, în timp ce studenții de la celelalte instituții de învățământ superior reprezintă: 0,44% - conservator, teatru, arte plastice; 2,59% - Universitatea Tehnică „Gheorghe Asachi” Iași; 0,47% - Institutul Agronomic; 1,45% - Universitatea de Medicină și Farmacie (*vezi fig. 1*).

Utilizatorii nespecifici, incluzând categoriile enumerate anterior, reprezintă 5,3%, la care se adaugă cei cu permis de sală - 3,34%. Procentul de 0,96 rămas îl reprezintă salariații - activi sau pensionari - ai bibliotecii.

O analiză sumară a procentelor pentru anii luați în studiu indică diferențe semnificative în cazul studenților de la UMF, a căror reprezentativitate s-a înjumătățit, precum și o creștere cu aproape 50% a cititorilor care împrumută numai la sala de lectură.

■ Studiul utilizatorilor și al nevoilor lor de informare la Biblioteca Centrală Universitară “Mihai Eminescu” din Iași ■

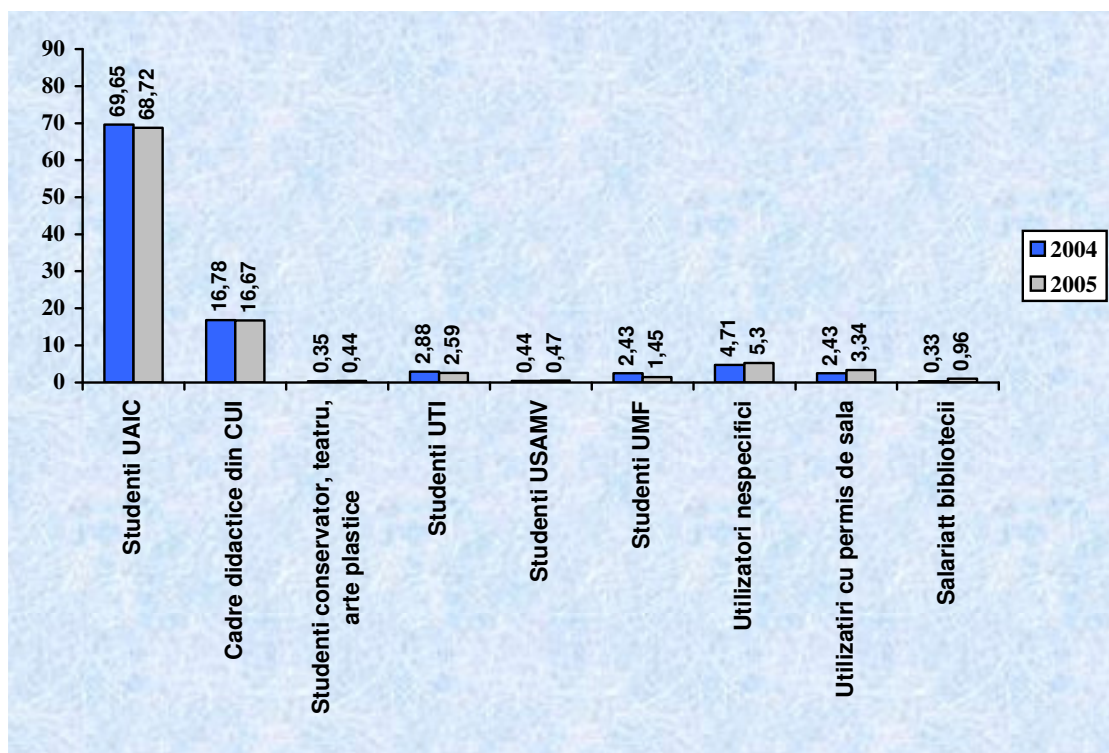

Figura 1. Structura utilizatorilor BCU Iași - prezentare comparativă 2004-2005

2. Rezultatele referitoare la tipologia utilizatorilor evidențiază faptul că ponderea cea mai mare o au studenții (2004 - 75,1%, 2005 - 73,69%) din universități ieșene. În ceea ce privește studenții de la Universitatea “Al. I. Cuza”, în cazul celor din grupa istorie-filozofie-litere-teologie se observă cea mai mare frecvență (40,52%), dar acest procent nu este semnificativ dacă nu este evaluat în contextul numărului de împrumuturi (care în cazul studenților de la aceste facultăți reprezintă 26,81% din total); calculele au indicat o medie de 1-2 cărți împrumutate per vizită, valoare obținută și în cazul studenților de la științe exacte.

3. Gradul în care BCU Iași reușește să răspundă nevoilor de informare ale utilizatorilor săi se menține în continuare ridicat, numărul total de împrumuturi situându-se aproximativ la același nivel în anii 2003 și 2004 și fiind în creștere cu 6,65% în 2005 (față de 2004);

Numărul de documente achiziționate din cumpărătură este în creștere cu 3,25% în 2004, față de anul anterior, și cu 11,59% în 2005 față de aceeași referință, diferență reflectată și în creșterea cu 23,33% a cheltuielilor pentru achiziții în 2004, respectiv cu 51,13% în 2005 (raportat la 2003). Diferența în cheltuieli este explicabilă nu numai prin creșterea numărului de publicații achiziționate, ci și prin

creșterea costului acestora.

Pentru a evalua activitatea bibliotecii, atât din punct de vedere calitativ cât și cantitativ, au fost calculați indicatori de performanță pentru anii 2002, 2003, 2004 și 2005 (conform standardului ISO 11620 „Indicatori de performanță pentru biblioteci”), iar interpretarea rezultatelor obținute la indicatorii considerați sprijină afirmația de mai sus - BCU Iași reușește să răspundă nevoilor de informare ale utilizatorilor săi.

Calculul indicatorului de performanță vizite la bibliotecă per utilizator activ (Total vizite/Număr de utilizatori activi) a evidențiat o valoare de peste 30 vizite per utilizator activ în 2003 și 2004, în ultimul

■ Studiul utilizatorilor și al nevoilor lor de informare la Biblioteca Centrală Universitară “Mihai Eminescu” din Iași ■

an această valoare fiind 43.

În același timp, evaluarea indicatorului *documente împrumutate per utilizator activ* (Număr de documente împrumutate/Număr de utilizatori activi) a condus la o valoare de peste 40 de documente per utilizator activ (în 2004) și 47 (în 2005).

4. S-a remarcat un progres al eficienței cu care biblioteca

își face cunoscute publicului serviciile și produsele, progres reflectat și în creșterea cu 68% a numărului de utilizatori activi în 2004, respectiv cu 59,56% în 2005, față de 2003 (vezi fig. 2).

În acest context, pentru alți doi indicatori de performanță, *utilizatori înscriși ca % din populația țintă* (Număr de utilizatori înscriși/Populația țintă) și *utilizatori activi ca % din*

populația țintă (Număr de utilizatori activi/Populația țintă) au fost calculate valori cu 8,0 respectiv 12,72% mai mari pentru 2004, față de anul precedent. Procentele sunt în progres și pentru 2005 (față de 2003): cu 11,20% mai mult în cazul utilizatorilor înscriși, creșterea fiind aproximativ aceeași și în cazul utilizatorilor activi.

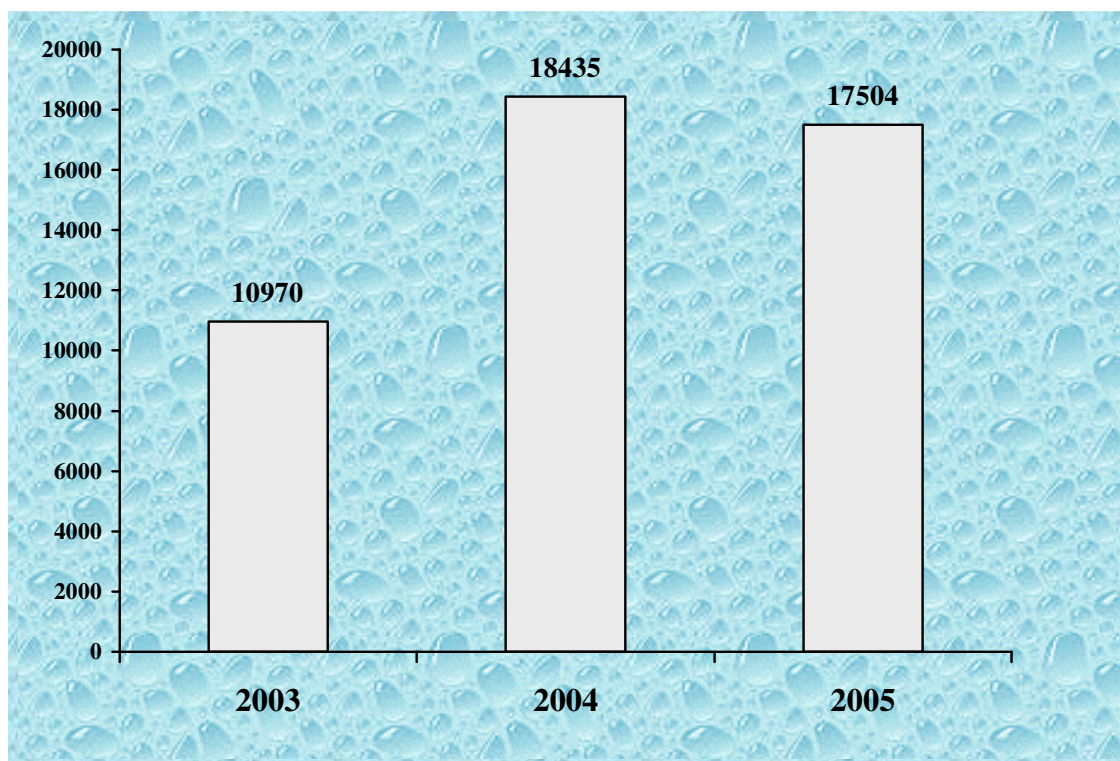

Figura 2. Numărul de utilizatori activi ai BCU Iași în perioada 2003-2005

5. În privința *serviciilor și produselor bibliotecii la care utilizatorii apelează*, consultarea documentelor la sala de lectură reprezintă principalul serviciu folosit (în 2004, 74,77% din numărul total de împrumuturi, iar în 2005 - 74,27%), valoare care nu reflectă în mod necesar preferința pentru acest tip de

serviciu, ci poate fi interpretată și ca lipsă a unei alternative (număr mic de exemplare care impun un regim de împrumut la sală). Concluzia este susținută și de variația indicatorului *număr de documente achiziționate per utilizator activ* (Total documente achiziționate/Număr de utilizatori activi), în scădere cu 38,18% în 2004 și

cu 30,9% în 2005, față de 2003, scădere explicată și prin creșterea mai puțin dinamică a numărului de documente achiziționate (3,25% - în 2004 și 11,59% - în 2005) față de creșterea spectaculoasă (cu 68%, respectiv 59,56%) a numărului de utilizatori activi, corespunzătoare aceluiași an.

■ Studiul utilizatorilor și al nevoilor lor de informare la Biblioteca Centrală Universitară “Mihai Eminescu” din Iași ■

II. Comportamentul utilizatorilor în cadrul procesului de informare. Motivațiile și atitudinile utilizatorilor legate de acest proces

1. Studiul comportamentului informațional al utilizatorilor a relevat că aceștia sunt obișnuiți să apeleze la serviciile bibliotecilor, în general, și ale BCU, în special, astfel că indicatorul vizite la bibliotecă per capita (Total vizite/Populația țintă) a înregistrat o creștere de 45,4% în 2004, respectiv cu 90,9% în 2005, comparativ cu 2003.

Studentii de la facultățile Universității “Al.I. Cuza” sunt 92,74% din totalul studenților înscriși (2004), respectiv 93,25% (2005), fenomen explicabil prin faptul că Universitățile de Medicină, de

Agronomie, de Arte și Universitatea Tehnică Iași au propriile biblioteci.

În ceea ce privește studenții Universității “Al. I. Cuza”, s-a remarcat o creștere a adresabilității către bibliotecile filiale, unde au fost realizate ~ 70% din numărul total de împrumuturi (procent ce s-a păstrat constant în ultimii ani). Explicația acestui fapt se găsește în numărul mai mare de exemplare sau chiar exclusivitatea dintr-un anumit titlu aflat în colecțiile filialelor, pe specialități, în apropierea de locul de studiu (corpurile Universității) sau de cazare (campusul universitar), în intervalul de timp mai mic necesar pentru obținerea informației/publicației solicitate.

2. În ceea ce privește tipurile de servicii folosite și

variantele preferate de căutare a informațiilor:

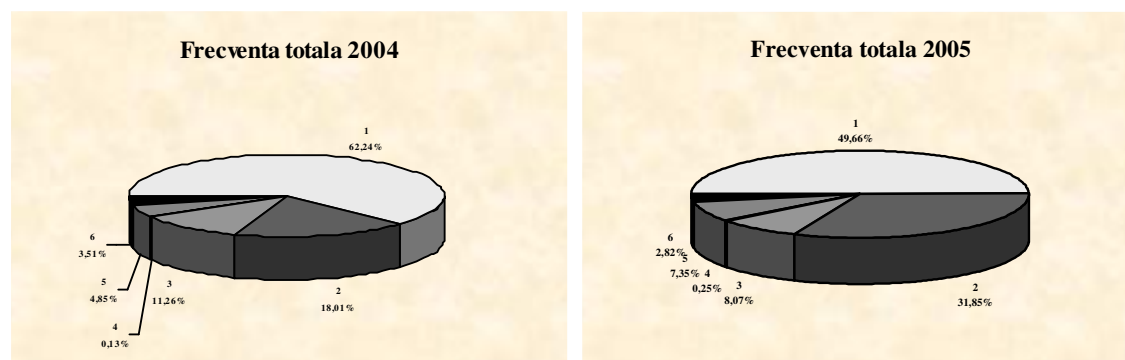
- utilizatorii au optat în proporție de 62,24% (respectiv 49,66%, în 2005) pentru a împrumuta documente pe suport de hârtie, în urma unor vizite efective la bibliotecă;

- 18,01% (respectiv 31,85%, în 2005) au accesat pagina de web pentru a afla despre servicii și pentru a consulta catalogul on-line;

- 11,26% (respectiv 8,07%, în 2005) au solicitat informații la punctul de informare;

- 0,13% (respectiv 0,25%, în 2005) au accesat bazele de date LEGIS și EBSCO;

- 4,85% (respectiv 7,35%, în 2005) au efectuat căutări în baza de date PROQUEST, restul fiind utilizatori care au consultat uzuale la sălile de lectură (vezi figura 3).

1 – vizite la care au fost împrumutate documente pe suport de hârtie
2 – vizite on-line (accesare pagina web)
3 – numărul de studenți care au cerut cote libere la punctul de informare

4 – consultari LEGIS / EBSCO
5 – consultări în bazele de date ProQuest și Springer
6 – utilizatori care au consultat uzuale în sălile de lectură

Figura 3. Tipuri de servicii și variante preferate de căutare a informațiilor

S-a remarcat o preferință accentuată și crescândă pentru a regăsi informația exclusiv informatizat (este preferat OPAC-ul catalogului tradi-

țional, pe fișe), deși căutarea mixtă (manuală + asistată de calculator) este predominantă, datorită introducerii parțiale a fondului în baza de date

ALEPH. Această observație este susținută și de valorile enunțate anterior: accesările catalogului online al BCU Iași și ale catalogului național

■ Studiul utilizatorilor și al nevoilor lor de informare la Biblioteca Centrală Universitară “Mihai Eminescu” din Iași ■

RoLiNeST au dus la aproape o dublare a procentului în 2005, față de 2004; de asemenea, procentul utilizatorilor care au consultat bazele de date ProQuest și Springer Link a crescut semnificativ, ceea ce pledează pentru o orientare către servicii online. Faptul că mai puțini cititori au apelat, în

2005, la punctele de informare, demonstrează, pe de o parte, că biblioteca are utilizatori din ce în ce mai instruiți, capabili de a-și găsi și selecta singuri informația, iar pe de altă parte, că dotările IT ale bibliotecii permit acest lucru.

3. *Analiza cerințelor de informare ale utilizatorilor a*

evidențiat cele două axe principale: cea de bază, fundamentală (47,6%) și cea specializată. În cadrul acesteia din urmă, segmentele principale au fost delimitate (funcție de numărul de documente împrumutate pe domenii) conform datelor din figura 4.

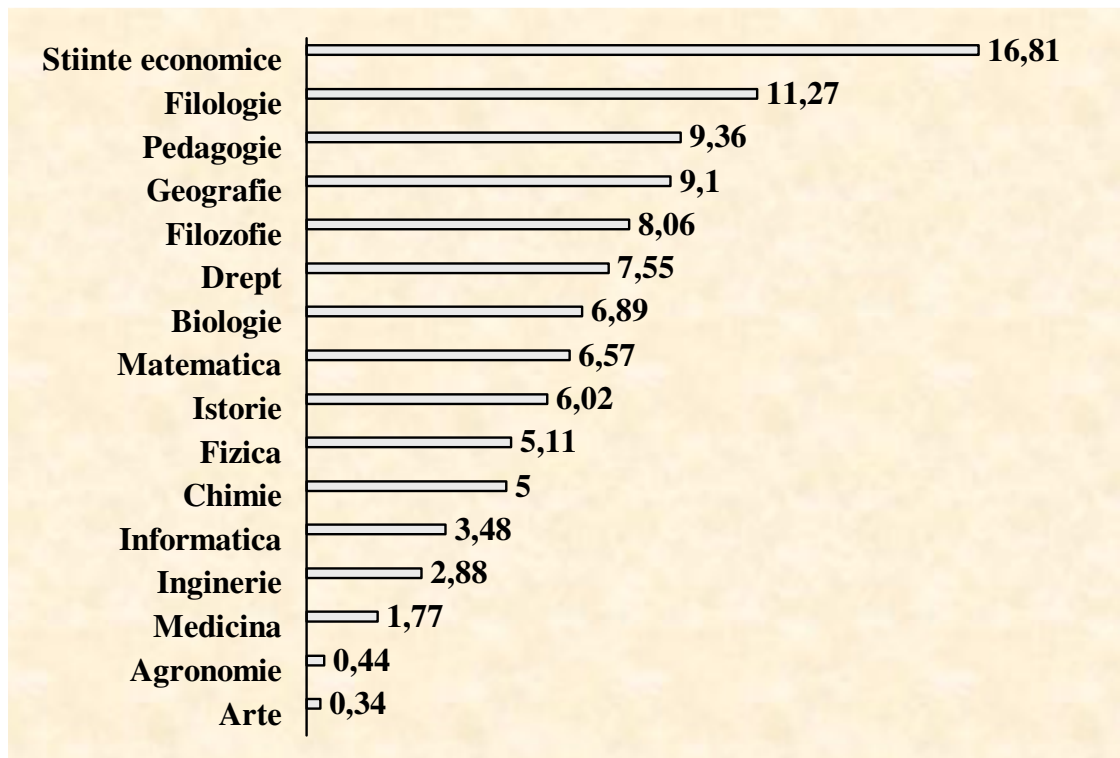

Figura 4. Informare specializată - numărul de documente împrumutate pe domenii

Nivelul științific și actualitatea informațiilor solicitate variază funcție de tipul utilizatorilor. Astfel, dacă studenții din primii ani de studiu, care au față de informație o atitudine de învățare, solicită documente de bază în specialitatea lor, cei din ultimii ani, ca și masteranzii, au nevoie de informație din ce în ce mai specializată și actuală, pe care o găsesc în periodicele la care biblioteca are abo-

nașment pe hârtie sau în bazele de date bibliografice; în același context, doctoranzii, cercetătorii și profesorii caută informație nouă, precisă și sintetizată, de un nivel științific foarte ridicat (cărți pe specializări din ce în ce mai înguste, mai aprofundate și periodice cu ultimele realizări în domeniu).

4. În condițiile creșterii numărului surselor de infor-

mare (informația poate fi găsită în catalogul on-line sau tradițional al bibliotecii, în bazele de date bibliografice, în catalogul on-line al altor biblioteci), utilizatorii consideră important ca bibliotecarii să-i asiste pe parcursul procesului de documentare și chiar solicită această implicare.

Practica ultimilor ani a demonstrat că utilizatorii apelează la bibliotecari:

■ Studiul utilizatorilor și al nevoilor lor de informare la Biblioteca Centrală Universitară “Mihai Eminescu” din Iași ■

(1) pentru obținerea unor materiale care le-au fost indicate și pe care doresc să le consulte;

(2) pentru documentarea pe un anumit subiect, specific, fără a deține deja informații bibliografice;

(3) într-o proporție mult mai mică, pentru a li se face cunoscute produsele și serviciile bibliotecii.

(1) Astfel de cereri sunt adresate de toți utilizatorii care solicită implicarea bibliotecarilor dar provin, preponderent, de la studenții din primii ani, care consultă în special bibliografia obligatorie indicată la curs și care sunt mai puțin familiarizați cu metodele de regăsire a informației, atât tradițional cât și informatizat.

Cereri de informare de acest tip sunt formulate și de ceilalți utilizatori, dar pe măsură ce gradul de instruire crește, ei sunt capabili să-și identifice singuri documentele.

(2) Documentarea pe subiecte este specifică utilizatorilor care au un anumit nivel științific de pregătire:

(a) studenții care își pregătesc licența,

(b) cadrele didactice care elaborează cursuri universitare,

(c) masteranzi și doctoranzi - în cadrul procesului de cercetare;

(d) alți utilizatori care solicită referințe pe o tematică precizată, în scopuri diverse.

Deși (exceptând ultima categorie) ei sunt ceea ce numim „utilizatorii instruiți” ai bibliotecii, implicarea bibliotecarului rămâne necesară, atât în a-i îndruma în documentarea

tradițională (de exemplu, identificarea și selectarea informației din revistele de referate - categoriile a și c), dar și pentru a-i familiariza cu noile tehnologii informaționale (categoriile a-d).

(3) Cu toate că solicită sau nu, cunoașterea de către utilizatori a tot ce biblioteca le poate oferi conduce la formarea unor deprinderi care le conferă independență, iar problemele de la punctele 1 și 2 sunt mai ușor de rezolvat.

Stagiile de inițiere ca utilizatori ai serviciilor bibliotecii, stagii organizate în unele biblioteci filiale, și-au dovedit eficiența în condițiile în care *numărul de utilizatori activi per număr personal de specialitate* (care reprezintă 76% - în 2004 și 80,2% în 2005, din totalul personalului) a crescut cu 68,18% în 2004 și cu 52,15% în 2005, față de 2003.

Corespunzător, anul trecut a fost înregistrată și o mărire a *numărului de documente împrumutate per angajat* (cu 5,84%), de la 4172 (în 2003) la 4416 (în 2005), în condițiile în care numărul total de angajați a rămas constant (187).

Concluzii

- Segmentul de piață țintă al Bibliotecii Centrale Universitare din Iași este alcătuit din mediul academic ieșean, cu extensie către cel național și internațional, utilizatorii formulând cereri de informare dictate de nivelul de pregătire științifică pe care l-au atins (de bază sau specializat) și de scopul în care solicită această informație (învățământ sau

cercetare).

- Nevoile de informare ale utilizatorilor care doresc să-și caute singuri aceste informații pot fi îndeplinite doar dacă ei cunosc sursele unde se pot documenta, facilitățile oferite de sistemul de informare și își formează deprinderi de a utiliza noile tehnologii; educația lor în cadrul acestui proces complex revine bibliotecarului;

- Extinderea și diversificarea rolului bibliotecarului conduce la necesitatea unei foarte bune pregătiri a acestuia, pentru a putea asista competent activitatea de informare, ceea ce înseamnă, de fapt, asumarea noii sale funcții de „specialist în știința informării”.

- Pentru a oferi utilizatorilor săi informație la nivelul științific așteptat, bibliotecile trebuie nu numai să *prelucreze* informația, ci să o și *expertizeze*, în sensul regândirii activităților pentru creșterea serviciilor oferite și pentru a asigura utilitatea demersurilor lor.

- Biblioteca își va îndeplini rolul numai dacă va pune la dispoziția utilizatorilor săi informația pe care o doresc, deci dacă va ține cont, în procesul de achiziție, de cerințele lor de informare, pe care trebuie să le cunoască și să le actualizeze periodic.

NOTE ȘI BIBLIOGRAFIE

1. MANDEAL, Rodica. Studiul utilizatorilor de informații. În: *Studii de Bibliologie și Știința Informării*, vol. 3. București: Editura Universității, 2001.

2. Ibidem.

3. WILDEMUTH, B.M. ș.a.. A detailed analysis of end-user

■ Studiul utilizatorilor și al nevoilor lor de informare la Biblioteca Centrală Universitară “Mihai Eminescu” din Iași ■

search behaviors. În: *ASIS '91 Proceedings*. Washington DC, October 27-31, 1991, p. 302-312.

4. PORUMBEANU, Octavia-Luciana. Utilizatorii de informație și documente - aspecte privind utilizatorii bibliotecilor de învățământ superior românești: BCU București, BCU Iași, BCU Timișoara. În: *Utilizatorii și*

intermediarii de informații și documente în epoca contemporană. București: Editura Universității, 2003.

5. Ibidem.

6. MANDEAL, Rodica. *Utilizatorii de informații: nevoi de informare și practici de căutare a informației*. București: Editura Universității, 2004, p.47.

7. BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ „MIHAI EMINESCU” DIN IAȘI. [Situatii statistice pentru perioada 2004-2005]

Comunicare prezentată în cadrul lucrărilor Secțiunii Statistică și evaluare a ABIR (Timișoara, 20-21 septembrie 2006)

PUBLICAȚII DISPONIBILE

Asociația Bibliotecarilor din România, continuatoarea Asociației Bibliotecarilor din Învățământ-România (ABIR), pune la dispoziția bibliotecarilor și a altor categorii de specialiști din structurile infodocumentare o gamă largă de publicații de specialitate:

1. *Clasificarea zecimală universală: ghid de utilizare*/I.C. McIlwaine; trad. de Victoria Frâncu. - București: Asociația Bibliotecarilor din Învățământ – România, 2006 (30 lei)
2. *Ghid de resurse Internet pentru biblioteci și bibliotecari*/Robert Coravu. - București: Asociația Bibliotecarilor din Învățământ – România, 2002 (10 lei)
3. *Noi tendințe în serviciile de referințe din bibliotecă*/Angela Marcu. - București: Asociația Bibliotecarilor din Învățământ – România, 2006 (10 lei)
4. *Managementul informației și al bibliotecilor în mileniul III*/ed. de W. Malcolm Watson; trad. de Luciana Porumbeanu ; cuv. înainte de Mircea Regneală. - București: Asociația Bibliotecarilor din Învățământ – România, 2004 (20 lei)
5. *Metodologia de aplicare a normelor ISBD(S)*/lucrare elab. de Eugenia Tudorică. - București: Asociația Bibliotecarilor din Învățământ – România, 1999 (5 lei)
6. *Repertoriul lucrărilor elaborate de bibliotecile din România*. Vol. 1: *Lucrări elaborate de biblioteci publice*/coord.: Mircea Regneală; lucrare întocmită de Constanța Dumitărășconiu. - București: Asociația Bibliotecarilor din Învățământ – România, 2006 (35 lei)
7. *Tezaur bazat pe CZU: clasele 634/635: horticultură*/ corespondențe în limba română întocmite de: Rodica Trăistariu, Eugenia Grecescu și Georgeta Pădureanu. – Craiova : Biblioteca Universității din Craiova ; Constanța : Ex Ponto, 2001 (8 lei)
8. *Tezaur bazat pe CZU: clasele 793/799: activitate fizică*/ corespondențe în limba română întocmite de: Nadia Cristescu și Marilena Stroie. - Constanța : Biblioteca Academiei Naționale de Educație Fizică și Sport : Ex Ponto, 2001 (10 lei)
9. *Buletin ABIR [Resursă electronică]: textul integral al articolelor publicate în perioada 1997-2004*/ed. de Robert Coravu (10 lei)
10. *Revista Română de Biblioteconomie și Știința Informării*: publicație trimestrială editată de Asociația Bibliotecarilor din România/dir. Mircea Regneală; red. șef: Robert Coravu (10 lei ex./ 40 lei abonamentul pe un an)

Contact: Alice Oprea, secretar executiv al ABR
tel. 313.16.05/283, fax 312.01.08, mobil 0746.846.782

Starea de conservare a publicațiilor din colecțiile bibliotecilor de învățământ în contextul normelor europene în domeniu

Aurelian Popescu

Autorul

Aurelian Popescu este șeful Serviciului Prezervare și restaurare al Bibliotecii Centrale Universitare „Carol I” din București
E-mail: aurelian@bcub.ro

Integrarea europeană, pe lângă schimbările pe care le va aduce pe plan micro și macro economic, se va reflecta și în activitatea desfășurată în biblioteci. Acestea trebuie să se alinieze la standardele europene privind accesul la informație, informație pusă la dispoziție de biblioteci și centre de documentare. Nu în ultimul rând, integrarea se va reflecta și în calitatea documentului pus la dispoziția utilizatorului. Așadar, documentele trebuie să îndeplinească obligatoriu anumite condiții.

În spațiul european există programe cadru ce acoperă întreaga sferă de activitate a conservării și comunicării colecțiilor, acestea fiind dedicate conservării documentelor de bibliotecă. Accentul punându-se, cu precădere, pe crearea unor condiții optime de păstrare, comunicare și expunere a documentelor.

Bibliotecile românești din învățământ, având ca scop servirea sistemului educațional școlar, liceal, universitar, se află sub tutela Ministerului Educației și Cercetării, iar cele școlare se află și sub tutela autorităților locale.

Bibliotecile școlare își desfășoară activitatea, de cele mai multe ori, în spații inadecvate, oferă condiții de studiu instabile și sunt încadrate cu personal insuficient. Frecvența utilizării documentelor de către populația școlară, rata de creștere a colecțiilor foarte redusă au determinat un grad mare de degradare a colecțiilor active. Cauzele sunt multiple, de cele mai multe ori cumulative. Structura foarte slabă a docu-

mentelor, hârtia acidă, frecvența foarte mare a fotocopierii au indus în aceste colecții degradări ireversibile. Depozitele care adăpostesc cărțile sunt, de cele mai multe ori, insuficiente și nu oferă condiții acceptabile de păstrare - nu neapărat optime. Puținii bibliotecari ce își desfășoară activitatea în aceste biblioteci au foarte puțin timp la dispoziție pentru a se ocupa de problemele de conservare specifice (monitorizarea mediului, educarea utilizatorilor). De cele mai multe ori, cărțile deteriorate sunt scoase din inventar prin deselecție sau sunt reparate empiric, cu benzi adezive, care le provoacă mai mult rău decât bine.

În foarte puține cazuri, bibliotecile școlare dispun de fonduri pentru a relega cărțile distruse sau, atunci când dispun, se confruntă cu o altă problemă: la nivel local nu există ateliere de legătorie.

În privința mobilierului din depozite și din sălile de lectură, acesta este vechi și deteriorat, punând uneori în pericol documentele și chiar pe utilizatorii bibliotecii. În foarte puține biblioteci putem întâlni aparate de monitorizare a microclimatului - termohigrografe -, iar acolo unde acestea există sunt vechi și nefuncționale.

Bibliotecile din învățământul superior sunt structuri culturale - științifice în serviciul studenților și al cadrelor didactice din universități. Din această categorie fac parte bibliotecile centrale universitare care se află sub tutela administrativă și financiară a Ministerului Educației și Cercetării și bi-

■ Starea de conservare a publicațiilor din colecțiile bibliotecilor de învățământ în contextul normelor europene în domeniu ■

bliotecile universităților, care spre deosebire de cele dintâi, sunt servicii de specialitate în structura instituțiilor universitare ce le patronează.

Cele patru biblioteci centrale universitare: București, Cluj, Iași, Timișoara, care dețin împreună circa 9 000 000 de documente, dispun de structuri administrative și de personal care au ca obiect de activitate conservarea colecțiilor - în direcția prevenirii degradărilor sau înlăturării acestora.

La bibliotecile centrale universitare din Cluj și Iași există persoane calificate cu atribuții de conservatori sau restauratori, dar care nu dispun de spații și dotări adecvate pentru a-și desfășura în condiții optime activitatea.

Biblioteca Centrală Universitară din București este singura bibliotecă din învățământ care dispune și de un laborator de patologie și restaurare a cărții, nu numai de personal specializat.

În cadrul B.C.U. „Carol I” din București, tratamentele de conservare se realizează prin două segmente distincte:

- Activitatea de legătorie curentă se realizează în atelierul de legătorie. Acesta are drept scop relegarea documentelor deteriorate, afectate de o consultare intensă sau de numeroasele fotocopieri. Tehnologia folosită în cadrul atelierului de legătorie a fost revizuită, astfel încât documentul relegat poate fi supus unui număr mare de consultări. Materialele folosite sunt materiale cu o rezistență sporită și care nu induc degradări în timp documentelor.

- Activitatea de restaurare

pentru documentele vechi, rare și bibliofile se realizează în cadrul Laboratorului de restaurare, acesta efectuează lucrări de restaurare a colecției de carte veche și rară a Bibliotecii Centrale Universitare „Carol I” din București. Ocazional, în urma semnării unor contracte, sunt realizate lucrări de restaurare a unor documente din colecțiile altor instituții.

Foarte succint exprimat, aceasta ar fi starea de fapt a preocupărilor privind situația conservării colecțiilor în bibliotecile din învățământ.

Realitățile și perspectivele în privința conservării documentelor din biblioteci se impun a fi coroborate - în vederea integrării - cu percepția actuală a acestor probleme în Uniunea Europeană.

După anul 1980, în bibliotecile europene s-au efectuat numeroase anchete pentru a evalua numărul total de documente aflate în pericol. Rezultatul acestor anchete a fost alarmant și a arătat că circa 10 milioane de documente de arhivă și bibliotecă se pot distruge, dacă nu sunt supuse unor măsuri preventive și de tratament adecvate. Multe documente pe suport informatic, filme și benzi magnetice sunt în curs de degradare din cauza suporturilor instabile.

Consecința acestor anchete a fost crearea unor departamente de cercetare cu privire la măsurile de combatere a acestor degradări. S-au dezvoltat metode de tratament de masă pentru hârtie și programe de cooperare la nivel internațional.

Milioane de documente se autodistrug în acest mod, peste

tot în lume, chiar fără a suferi nici o manevrare. De aceea, bibliotecile și arhivele au responsabilitatea de a frâna deteriorările colecțiilor lor și de a lua măsurile necesare pentru salvarea patrimoniului lor documentar.

Astăzi, este pe deplin recunoscut faptul că o mare parte a patrimoniului grafic suferă de o boală incurabilă - aciditatea hârtiei.

Această boală a atins mai mult de 30% din colecțiile mondiale apărute după jumătatea secolului al XIX-lea, pe hârtie din pastă de lemn înclăiată cu colofoniu în mediu acid, poluarea atmosferică foarte intensă de la sfârșitul secolului al XIX-lea accentuând acest fenomen.

În fața amplitudinii și a gravității degradărilor cauzate de acest fenomen, s-au pus la punct diverse procedee de dezaacidifiere.

Tratamentul unic a fost abandonat în favoarea unei mari varietăți de tratamente complementare. S-au dezvoltat tratamente mecanizate ce au abordat soluții complementare la care tratamentele de masă nu au putut să răspundă.

Gestionarii colecțiilor au la dispoziție procedee tehnice performante. Ei trebuie să decidă dacă este necesar sau nu să achiziționeze, în urma selecției, un program de tratament de masă, în cadrul bibliotecii, această hotărâre urmând să fie luată în urma unei bune cunoașteri a stării de conservare a colecțiilor.

Alegerea unui procedeu se face în urma unei analize tehnice și economice a datelor

■ Starea de conservare a publicațiilor din colecțiile bibliotecilor de învățământ în contextul normelor europene în domeniu ■

acestui și adaptării lui la nevoile bibliotecii.

Accentul este pus pe justetea echilibrului între tratamentul preventiv și tratamentul curativ. Măsurile preventive de control al mediului, întreținerea curățeniei (desprăfuire, mici reparații) și punerea la punct a unui program de reproducere pentru documentele cele mai consultate, aceasta este cheia de boltă a unei politici de conservare într-o bibliotecă.

Bibliotecarii îmbrățișează ideea punerii la punct a normelor cu privire la fabricarea hârtiei permanente și sunt de acord ca legile să impună utilizarea ei pentru publicații care prezintă interes pe termen lung. Pentru a putea realiza toate acestea, ei au nevoie în primul rând de susținerea fabricanților, a distribuitorilor, a tipografilor și a editorilor.

În toate țările europene, persoanele și instituțiile care sunt implicate în probleme de conservare a patrimoniului scris și de fabricare a hârtiei dispun în prezent de o normă comună ce permite coordonarea eforturilor și măsurilor ce trebuie luate pentru promovarea hârtiei „permanente”.

Pentru a spune pe scurt ce este hârtia permanentă o putem defini ca fiind hârtia conformă cu normele stabilite pentru asigurarea unei durabilități cât mai îndelungate. Cuvântul „permanent” definește o hârtie ale cărei proprietăți fizico-chimice asigură longevitatea sa. Anumite țări (precum Australia, Canada și Statele Unite) au pus la punct sau sunt pe cale să pună la punct propriul standard pentru hârtia permanentă, dar

este deja disponibilă o normă internațională de bază: ISO 9706.

Conservarea reprezintă un domeniu de cercetare complex, care implică interdisciplinaritate.

Multe tipărituri și manuscrise din secolele XIX și XX, conservate în biblioteci, sunt astăzi într-o stare foarte proastă și nu pot fi comunicate cititorilor. Degradările au fost accelerate de condițiile de conservare inadecvate, în clădiri supuse poluării atmosferice, care a crescut odată cu industrializarea, și de consultarea intensă a documentelor.

În fața amplitudinii acestui fenomen de degradare, s-a pus accentul, în anii 1980-1990, pe dezvoltarea și punerea la punct a unor procedee de conservare de masă care să permită tratarea unui număr mare de documente în sistem cvasiindustrial, cu un cost uni-tar redus. Centrul de greutate al acțiunii de conservare a fost deplasat progresiv de la un singur document la întreaga colecție. Aceste tratamente de dezacidificare au fost foarte mediatizate în scopul sensibilizării pentru finanțare a forurilor tutelare.

Dezacidificarea nu face ca hârtia mecanică să-și recapete calitățile pierdute în timpul îmbătrânirii, de aceea au fost puse la punct mai multe procedee de consolidare în masă și tehnici de restaurare mecanizată. Obiectivul acestor procedee este acela de a consolida documentul și a permite manevrarea acestuia de către cititori.

În același timp cu pro-

gramele de dezacidificare au fost lansate în biblioteci și programe de microfilmare sau de numerizare, pentru a proteja documentul original și nu a limita accesul la informație al cititorilor. Toate aceste eforturi sunt egal susținute de o politică de recondiționare și protecție a documentului original, astfel poate fi ferit de praf, variațiile de temperatură și poluarea din aer.

În țările Comunității Europene au fost efectuate campanii mediatice pentru folosirea de către editori a hârtiei de bună calitate, hârtie cu un factor de îmbătrânire mai mic.

Conservarea preventivă a devenit cea dintâi regulă care susține practicile moderne Maxima vehiculată frecvent, că este mai bine să previi decât să tratezi, își găsește o aplicare imediată în conservare. Concret și fără să intrăm în detalii, problemele mediului înconjurător nu mai sunt neglijate, ci constituie puncte de plecare în orice operație de conservare în care este vorba de o construcție, de amenajarea unui local, sau de elaborarea unui program de conservare.

Atitudinea cu privire la anumite metode curative s-a schimbat. Dacă fiecare acceptă să recunoască meritele oxidului de etilenă utilizat timp de aproape o jumătate de secol în bibliotecile europene, nu se pot ignora efectele nefaste pe care acesta le are asupra materialelor. Cercetările promovează produse alternative, cum ar fi uleiurile esențiale. Se speră, de asemenea, să se pună în practică metode simple, care nu

■ Starea de conservare a publicațiilor din colecțiile bibliotecilor de învățământ în contextul normelor europene în domeniu ■

impun recurgerea la instalații și personal specific.

Prezervarea și conservarea nu se mai reduc, la aplicarea de tehnici curative, care nu sunt deschise alternativelor. Spre exemplu, conservarea periodicele - documente prin excelență acide și fragile - a beneficiat de aceste progrese uimitoare. În prezent, tehnica impune microfilmarea ziarelor după desfacerea legăturii, apoi dezacidificarea apoasă urmată de consolidarea hârtiei și așezarea în cutii.

Speranțele puse în conservarea în masă pentru tratarea în mod economic a unui număr important de volume se dovedesc nefondate și rămân încă în stadiul de cercetări pilot. Conservarea preventivă este, deocamdată, singura modalitate de conservare în masă.

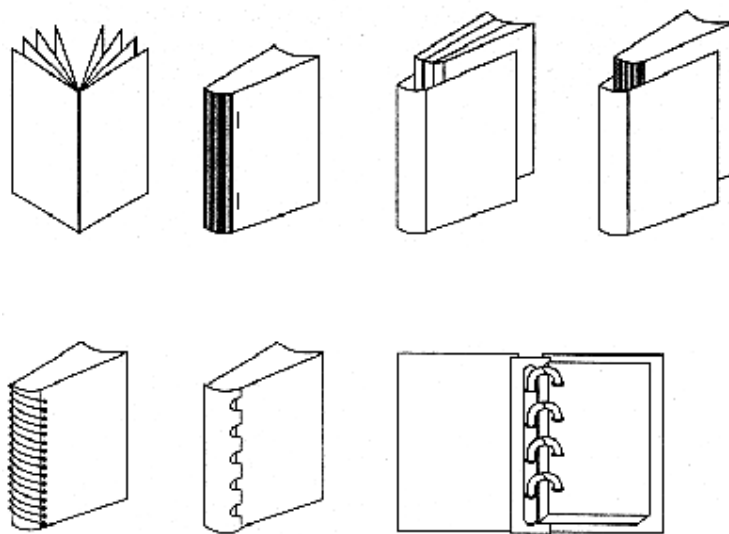
După cum se știe, misiunea principală a conservării documentelor dintr-o bibliotecă este aceea de a face disponibile informațiile, solicitând cât mai puțin posibil originalele. Digitalizarea constituie, în prezent, un răspuns incontestabil la aceste exigențe. Tratamentele fizico-chimice aplicate documentelor originale cu tehnici neadecvate, depășite sau nerealistice din punct de vedere financiar, nu se mai impun cu aceeași necesitate. Originalele pot să fie protejate în condiții optime, în așteptarea unui tratament ideal și când utilizatorul și-a găsit informațiile pe un substitut care nu mai este doar un suport static ca microfilmul, ci un adevărat instrument de lucru.

Nu este recomandabilă elaborarea izolată a unor politici de conservare într-o

realitate aflată într-o continuă mișcare. Mai mult ca niciodată, scopul ce trebuie atins este comunicarea informațiilor către utilizatori, chiar dissociate de suportul lor original, într-un efort de gestionare globală a colecțiilor. Este vorba de îmbunătățirea condițiilor de comunicare a informațiilor și de încercarea de a proteja documentele originale.

Cele înainte menționate schițează principalele orientări ale conservării pentru începutul celui de al treilea mileniu, având în vedere aspirațiile informale, dar și nevoile pragmatice.

Comunicare prezentată în cadrul lucrărilor Secțiunii Colecții speciale, conservare și restaurare a ABIR (Timișoara, 20-21 septembrie 2006)

Competența informațională, condiție și premisă a integrării în Uniunea Europeană

Gina Enescu

Autoarea

Gina Enescu este bibliotecar în cadrul Serviciului de Referințe al Bibliotecii Centrale Universitare „Carol I” din București
E-mail:
giamaria7000@yahoo.com

Aderarea la Uniunea Europeană reprezintă un pas important pentru România. Ne vom integra într-un mediu educațional și de cercetare competitiv, axat pe calitate și performanță. Constituirea unei societăți și economii de succes, bazate pe cunoaștere, pretinde formarea de noi atitudini și capacități, un acces mult mai larg la oportunitățile de educație și de învățare permanentă și măsuri de protecție socială, pentru a însoți schimbările rapide și generale care au loc în societatea contemporană.

Recunoașterea calificărilor profesionale și asigurarea calității învățământului superior sunt piloni esențiali ai Procesului Bologna, care are ca obiectiv crearea, până în 2010, a Spațiului European al Învățământului Superior. 45 de state europene sunt în prezent parte a Procesului Bologna alături de Comisia Europeană și alte organizații europene, cum ar fi Consiliul Europei. În ceea ce privește asigurarea calității educației, aceasta face obiectul dezbaterilor naționale și a inițiativelor europene din cadrul implementării obiectivelor Procesului Bologna.

În contextul intensificării colaborării europene în domeniul educației, dimensiunea europeană a educației capătă noi valențe odată cu realizarea unei „societăți a cunoașterii”: „*O Europă a cunoașterii este acum recunoscută pe scară largă ca fiind un factor de neînlocuit pentru dezvoltarea socială și umană, precum și o componentă indispensabilă consolidării și îmbogățirii cetățeniei europene, capabilă să ofere*

propriilor cetățeni competențele necesare pentru a face față provocărilor noului mileniu și, totodată, conștiința valorilor comune și a apartenenței la același spațiu social și cultural” (Declarația de la Bologna, 19 iunie 1999).

Mediul actual este complex, divers și foarte dinamic. Producerea și diseminarea masivă a informațiilor va duce la democratizarea proceselor cunoașterii, oferind acces larg tuturor persoanelor la marea masă informațională care ne înconjoară. Cunoașterea va lua locul informației pe toate planurile și în toate domeniile. Internet, baze de date științifice online, educația pentru informație, performanță, globalizare, competiție sunt concepte din ce în ce mai folosite în societatea contemporană.

Tehnologiile informaționale performante impun viitorului specialist să corespundă exigențelor societății, reclamă flexibilitate, creativitate, puterea de a gestiona eficient raporturile dintre continuitate și schimbare. Formarea noii generații trebuie să vizeze adaptarea la un astfel de mediu și presupune o capacitate bine consolidată de operare eficientă cu diverse resurse informaționale vizuale, auditive, conceptuale. Aceste schimbări impun o educație permanentă și vor implica folosirea calculatorului, a Internetului și a bazelor de date în mod profesionist.

Educația și formarea sunt hotărâtoare pentru realizarea obiectivului strategic stabilit de către statele membre, la Consiliul European de la

■ Competența informațională, condiție și premisă a integrării în Uniunea Europeană ■

Lisabona, pentru a face din Uniunea Europeană cea mai competitivă și mai dinamică societate și economie bazată pe cunoaștere din lume. Întâlnirile șefilor de stat și de guverne, în cadrul Consiliilor Europene de la Lisabona (2000), Stockholm (2001) și Barcelona (2002), au confirmat rolul și importanța educației și formării și au stabilit priorități pentru acțiuni concertate la nivel european.

Societatea contemporană stă sub semnul și influența informației, toate activitățile și procesele fiind bazate pe informație, pe regăsirea și folosirea ei eficientă, astfel încât este vital pentru orice persoană să regăsească rapid și ușor documentele necesare educației și muncii sale. În prezent, toate organizațiile, inclusiv bibliotecile și centrele de informare cunosc un grad ridicat de schimbare. În acest mediu al informației, bibliotecarii, editorii și toți cei care lucrează în industria informației revin în centrul atenției. Profesiile infodocumentării își demonstrează valoarea în comunitate, explozia informațională le accentuează încă o dată rolul vital. Regula de bază este adaptarea rapidă la cererile tot mai diverse și mai specializate ale utilizatorilor. Noțiunea de serviciu *public* trebuie acum înțeleasă ca serviciu *în slujba publicului*.

Specialiștii în informare dețin toate instrumentele și cunoștințele necesare pentru a ajunge la resursele informaționale. Ei trebuie să înțeleagă și să satisfacă nevoile informaționale ale comunității în

care lucrează, să poată folosi eficient vasta rețea on-line, să filtreze și să organizeze site-uri Web și, mai ales, să ofere îndrumare și asistență utilizatorilor, care au devenit principalul element al actului de informare. Nu informațiile lipsesc astăzi, ci instrumentele de filtrare a lor, de evaluare critică. Suprasaturarea informațională a societății presupune achiziționarea unui bagaj de cunoștințe solide pentru lucrul cu resursele informaționale.

Competența informațională este abilitatea de a folosi eficient informația. Persoanele competente informațional sunt persoanele care au învățat cum să învețe. Ei știu cum să învețe pentru că știu cum este organizată cunoașterea, cum să regăsească informațiile și cum să folosească informația, astfel încât și alții pot învăța de la ei. Sunt persoane pregătite pentru educația permanentă, deoarece ei pot regăsi oricând informația necesară rezolvării oricărei probleme sau luării oricărei decizii.

Pentru competența în lucrul cu informația contează mai puțin forma sau suportul pe care este prezentată aceasta. Este o competență generală, pe care o regăsim dincolo de multitudinea de competențe specifice necesare pentru utilizarea unui computer, unei biblioteci, rețele sau a Internetului și ale cărei componente tipice includ: a recunoaște nevoia de informație; a ști care este tipul de informație de care ai nevoie; a găsi și accesa informația; a evalua această informație; a o asambla și organiza; a utiliza informația.

Profesioniștii informării și-au însușit deja abilități și deprinderi informaționale, cunosc principalele instrumente de informare în format tipărit sau electronic, știu cum să exploateze la maximum bazele de date științifice on-line, oferta bogată a Internet-ului și a multimedia. Este nevoie de o educație și de o pregătire continuă a bibliotecarului pentru cultura informației. În acest mediu în continuă transformare, perfecționarea profesională prezintă o condiție esențială a parcursului profesional al oricărei persoane. Pe lângă studiile de specialitate inițiale, profesionistul în informare trebuie să cunoască foarte bine cel puțin două limbi străine, să aibă cunoștințe solide de utilizare eficientă a calculatorului și a Internetului. Prin participarea la diverse cursuri de perfecționare, la seminarii, la programe de documentare și schimburi de experiență, prin publicarea de articole și cărți de specialitate, orice persoană se adaptează la cerințele în continuă schimbare din societate. Inovarea educațională, creația științifică, tehnică și artistică reprezintă modalități necesare de îmbunătățire și creștere permanentă a nivelului educațional și profesional. Formarea continuă, de-a lungul întregii vieți, reprezintă singura posibilitate pentru orice bun cunoscător al exigențelor actuale ale profesiei sale.

În colaborare strânsă cu profesorii, bibliotecarii trebuie să ofere oricărei persoane pregătire de specialitate în folosirea documentelor de orice tip. Instruirea biblioteconomică, îndrumarea și asistența oferite

■ Competența informațională, condiție și premisă a integrării în Uniunea Europeană ■

publicului în căutările simple și complexe pe care acesta le face sunt doar câteva dintre activitățile zilnice ale specialistului în informare. Educația utilizatorilor pentru informare este premisa bunei funcționări a societății contemporane. Bibliotecarul este mediatorul dintre resursele de informare și utilizatori, are un rol activ în bibliotecă, află nevoile de informare ale cititorilor, îi învață să folosească instrumentele de căutare și echipamentele electronice, valorifică resursele bibliotecii, dar și pe cele on-line, caută informații, oferă asistență directă și personalizată utilizatorului.

Educația pentru informație presupune folosirea eficientă a catalogului bibliotecii (tradițional, pe fișe, dar și on-line) și a instrumentelor secundare de informare (bibliografii, ghiduri, anuare), cercetarea activă a colecției bibliotecii, utilizarea noilor tehnologii informaționale (programele de calculator, Internetul, utilizarea soft-ului de birou, proiectarea de pagini Web, folosirea instrumentelor de căutare și a mediilor electronice de stocare a datelor, dar și evaluarea critică a resurselor informaționale. Utilizatorii trebuie să fie asistați cu competență, astfel încât, într-un mediu prielnic, să poate utiliza liber și confidențial resursele de informare pentru care optează.

În gestionarea activității de educație a utilizatorilor, câteva principii metodologice sunt unanim recomandate: însușirea de către utilizatori a abilităților necesare pentru valorificarea optimă a serviciilor și resurselor documentare ale bibliotecii, evaluarea permanentă efectuată înainte, în timpul și la încheierea procesului de instruire, câștigarea încrederii utilizatorului în bunăvoința și disponibilitatea personalului de

a-l servi, strânsa colaborare, atragerea sprijinului cadrelor didactice universitare, necesitatea desemnării unui coordonator cu normă întreagă, existența unui curs de instruire bibliografică, includerea bibliografiilor referitoare la colecțiile bibliotecii.

Principalele funcții ale unui bibliotecar, formator și consilier de informare, sunt: diseminarea informației către utilizator, oferirea asistenței directe, personale, utilizatorului, educarea utilizatorului pentru folosirea instrumentelor de referințe, dezvoltarea rolului bibliotecii ca instituție educațională, sprijinul acordat utilizatorilor în selectarea celor mai bune surse de informare, justificarea existenței bibliotecii prin demonstrarea valorii ei în fața celor care o susțin.

Bibliotecile tradiționale își dezvoltă componenta virtuală prin tot ceea ce înseamnă participare activă la rețea: acces la distanță la catalogul propriu, digitizarea colecțiilor, gestionarea resurselor Internet, acces la bazele de date științifice online, servicii de referințe prin e-mail. Dar toate aceste noi oportunități de comunicare și relaționare cu utilizatorul bibliotecii trebuie să aibă o bază informativă și de promovare puternică. Se pot organiza periodic cursuri demonstrative de căutare în catalogul bibliotecii și în bazele de date științifice on-line oferite celor care frecventează biblioteca, dar și potențialilor utilizatori.

În viitorul apropiat va trebui să ne angajăm să-i deprindem pe oameni cu necesitatea de a filtra și de a selecționa informațiile pertinente, valoroase, altfel accesul la toată această informație va fi complet inutil. Utilizatorul trebuie să aibă libertatea și discernământul de a alege singur informația dorită și trebuie să-i oferim

abilitățile și competențele necesare supraviețuirii în societatea informațională. Comunicarea și cooperarea joacă astăzi roluri extrem de importante pe scena informării, iar educația utilizatorilor a devenit o zonă de mare interes pentru bibliotecile care oferă și promovează programe de instruire a utilizatorilor.

Orice persoană trebuie să posede un bagaj consistent de instrumente pentru lucrul cu informația și tehnologiile informaționale. Trebuie să aibă deprinderea de a evalua critic informațiile regăsite, de a le adapta nevoilor sale și de a le folosi în orice moment. Profesionistul informării poate să-i ofere aceste cunoștințe esențiale în societatea informațională.

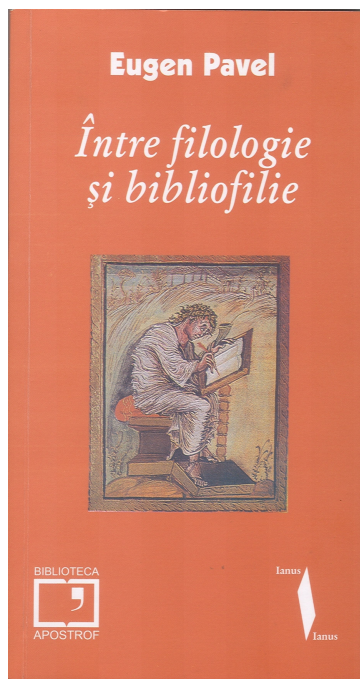
BIBLIOGRAFIE

1. *** *Definitions, Standards, and Competencies Related to Information Literacy*. <http://www.infolit.org/definitions.html>
2. *** *Declarația de la Bologna, 19 iunie 1999*. http://www.almamater.md/cgi/jump.cgi?DB=Document&view=File_ro&ID=124
3. ACCART, Jean-Philippe. *Bibliothécaire, documentaliste: même métier?* În: *Bulletin des Bibliothèques de France*, vol. 45, nr. 1, 2000, p. 88-93
4. MANDEAL, Rodica. *Stadiul actual și tendințe ale sistemelor de informare pentru cercetare-dezvoltare pe plan mondial*. <http://www.unibuc.ro/eBooks/StiinteCOM/biblioteconomie/frameset.htm>
5. ȘUBĂ, Șerban. *Educația utilizatorilor - un concept de actualitate*. În: *Buletin ABIR*, vol. 14, nr. 2-3, 2003, p. 45

Comunicare prezentată în cadrul lucrărilor Secțiunii de Referințe a ABIR (Timișoara, 20-21 septembrie 2006)

Recenzie

PAVEL, Eugen. *Între filologie și bibliologie*. - Cluj-Napoca: Biblioteca Apostrof, 2007. 170 p. : il. - (Ianus). - ISBN 978-973-9279-86-4

Circumscriindu-se interesului tot mai sporit pentru cunoașterea civilizației cărții și tiparului românesc, ce este elocvent ilustrat în ultimul deceniu și jumătate printr-o susținută prezență a subiectului în viața editorială, cartea domnului Eugen Pavel reunește între copertile sale studii de mare interes ce demonstrează o fericită întâlnire a bibliofilului sagace cu filologul de mare suprafață.

Fiecăreia din cele trei direcții de cercetare a istoriei cărții românești ce-l preocupă, autorul îi dedică câte un substanțial și dens studiu.

Astfel, identificării de cărți aparținând unor biblioteci celebre ale evului de mijloc românesc sau necunoscutelor *Bibliografii românești vechi* îi este consacrat studiul cu titlul *Cărți vechi necunoscut* (p. 7-48).

Autorul ne prezintă mai întâi, în capitolul „*Ex libris Constantini Cantacuzini*” (p. 7-12), o „*ediție relativ rară*” a lucrării lui Toma d’Aquino, *Commentarii in octo libros politicorum Aristotelis*, Parisiensis: Apud Dionysium Moreau, M DC XLV [1645], păstrată în colecțiile Muzeului din Deva, pe a căruia pagină de titlu se află mențiunea olografă „*Ex libris Constantini Cantacuzéne*”. Această prezentare completă și complexă a tuturor problemelor ridicate de atribuirea apartenenței unei cărți la o mare colecție ne permite să observăm, încă odată, puținătatea instrumentelor de lucru ce stau la îndemâna bibliofilului român. Astfel, reputatul bibliofil care este Eugen Pavel, atunci când vorbește despre relativa raritate a lucrării pe care o prezintă, invocă numai *Catalogue générale des livres imprimés de la Bibliothèque Nationale*, fără a-i fi accesibile, așa cum rezultă din note, cataloage, fie ele chiar comerciale, ca acelea ale lui Brunet sau Th. Gresse.

Concluzia la care am ajuns, după încercările de a regăsi lucrarea atât în alte referințe, cât și apelând la mijloace IT de accesare a cataloagelor unor mari biblioteci, este că respectiva ediție poate fi considerată chiar foarte rară.

În continuarea acestui prim studiu urmează extrem de valoroasele contribuții ale autorului la îmbogățirea monumentalei *Bibliografii românești vechi*. Sunt incluse în repertoriul culturii vechi tipărite din spațiul românesc, cu respectarea celor mai exigente norme de descriere, sub titlul *Bibliografia românească veche (Addenda et corrigenda)* (p. 12-49), șapte lucrări: *Psaltire*, ediția a III-a, Râmnic, 1736, *Ceaslov*, București, 1754-1755, *Catihism mic*, Sibiu, 1807, *Proscomidia Sfintei Liturghii*, Buda, 1814, *Catihismul mic*, Sibiu, 1818, *Psaltire*, Sibiu, 1825, *Ceaslov*, Sibiu, 1826.

Un număr apreciabil de pagini (21-48) consacră autorul îndreptării unor erori în descrierea bibliografică a unor cărți românești vechi, erori apărute mai ales în cazul unor descrieri mediate. Aceste erori, observă cu bună dreptate domnul Eugen Pavel, nu scad cu nimic valoarea monumentalei bibliografii consacrate cărții românești apărute până în 1830.

Al doilea studiu inclus în volum, intitulat „*Cărți cu însemnări manuscrise*” (p. 49-92), este construit pe baza însemnărilor manuscrise de pe cărți cercetate de autor în sate transilvane.

Chiar dacă acest studiu reia preocupări ale autorului concretizate în texte publicate anterior, reunirea lor este de maximă importanță pentru cercetătorii interesați, revistele în care respectivele contribuții au văzut inițial lumina tiparului au devenit, în timp, relativ greu accesibile

Un prim capitol, intitulat „*Un document de mentalitate*” (p. 49-65), abordează cartea veche românească din perspectivă socio-istorică a lecturii, care o prezintă, dincolo de textul propriu-zis, ca pe un important document pentru studiul mentalităților. Însemnările păstrate pe filele acestor cărți ne înfățișează deseori, observă autorul, diversele fațete ale impactului cărții asupra indivizilor sau comunităților, reflectând structurile mentalului epocii, conferind astfel cărților o valoare documentară extrinsecă.

Exemplele propuse ne înfățișează o gamă largă de atitudini și semnificații date cărților mergând de la efortul, individual sau colectiv, făcut pentru achiziționarea acestora până la excepționala lor semnificație socială, care le permiteau să se constituie în valori ce puteau răscumpăra culpe grave, cum ar fi omuciderea.

Domnul Eugen Pavel ne propune un al doilea capitol intitulat „*Cât valora o carte „bătrână?”*” (p. 65 - 84), având ca obiect prețul

vechilor cărți românești, așa cum este el consemnat pe filele lor.

Materialul adunat și prezentat de autor ne oferă o imagine sugestivă și convingătoare privind importanța cărții în lumea românească, importanță reflectată de dimensiunea efortului material pe care oamenii erau dispuși să-l facă pentru a le cumpăra.

Subiectul, des abordat în istoriografia vechii noastre culturi, este mereu important prin contribuția pe care o aduce fiecare cercetător la completarea imaginii de profundă semnificație a locului și rolului slovei tipărite în spațiul românesc.

Al treilea capitol, „*Elemente ale limbii vorbite*” (p. 84 - 92), este consacrat importanței însemnărilor manuscrise de pe filele unor cărți vechi pentru studiul evoluției limbii. Pe lângă exemplificările relevante pentru importanța însemnărilor de pe cărțile vechi în studiul istoriei limbii, autorul face și un excurs în evoluția receptării acestor însemnări ca documente filologice și o susținută pledoarie pentru o metodologie științifică și unitară privind publicarea lor, astfel încât ele să își păstreze valoarea de izvor pentru aceste studii.

În sfârșit, ultimul studiu din acest volum, intitulat „*Cartea cărților: Biblia lui Samuel Micu (1795)*” (p. 93-152), constituie o binevenită republicare a textului apărut în revista „Dacoromania”, V-VI, 200 - 2001.

Autorul abordează două aspecte esențiale legate de elaborarea acestui monument de limbă și cultură românească, concretizate în tot atâtea capitole: „*Modele și izvoare*” (p. 93-139) și „*Concordanțe lingvistice*” (p. 139-152).

După o scurtă relatare a dificultății drum parcurs de această traducere spre teascurile tipografiei de la Blaj, domnul Eugen Pavel stabilește printr-o minuțioasă analiză izvoarele ei, atât cele constituite de traducerile anterioare ale

textului *Bibliei* în limba română, cât și edițiile critice ale acesteia, apărute peste hotare, care au servit pentru traducere. Sunt analizate nu numai raporturile cu *Biblia* apărută la București, în 1688, sau cu *Biblia* în ediția lui Lambert Bos, apărută în 1725, ci și raporturile acestor texte cu edițiile anterioare sau manuscrisele care le-au stat la bază, capitolul putând fi considerat un concis excurs în istoria editării critice a textului biblic.

Ultimul capitol este consacrat analizării rolului avut de traducerea lui Samuil Micu în procesul de unificare a limbii române literare. Analiza este realizată prin comparație cu traducerea din 1688 și se ajunge la concluzia că raportul ponderii celor două traduceri în amintitul proces de unificare a limbii române literare înclină spre traducerea lui Samuil Micu.

Volumul are o listă a siglelor (p. 153) și un rezumat în limba engleză (p. 154-156), ultimile pagini (159-167) fiind rezervate ilustrațiilor.

Dr. Doru Bădără

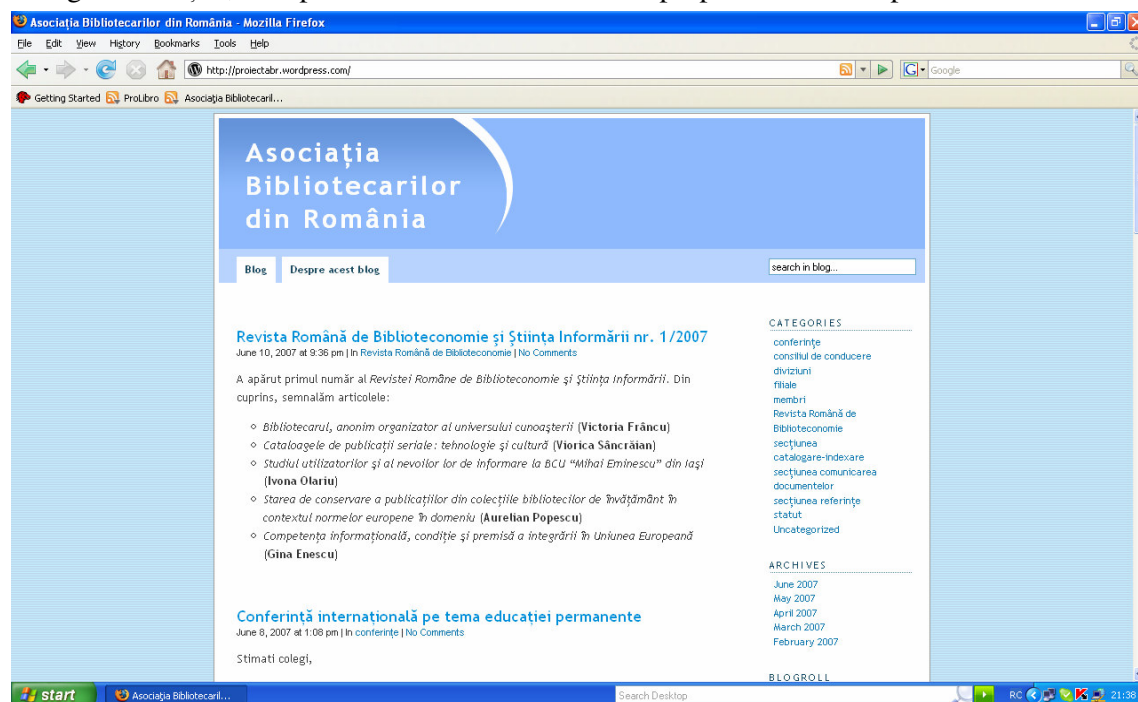
Surse de informare privind Asociația Bibliotecarilor din România

Asociația Bibliotecarilor din România pune la dispoziția membrilor și a tuturor celor interesați două importante surse de informare despre activitățile sale:

- site-ul Web al asociației, disponibil la adresa <http://www.abr.org.ro>

- blogul asociației, care poate fi consultat la adresa <http://proiectabr.wordpress.com>

Recomandări pentru autori

Copyright

Articolele propuse spre publicare trebuie să fie contribuții originale. Responsabilitatea pentru respectarea copyright-ului aparține integral autorilor articolelor. Toate drepturile privind reproducerea materialelor care vor fi publicate în *Revista Română de Biblioteconomie și Știința Informării* sunt cedate de către autori editorului - Asociația Bibliotecarilor din Învățământ - România (ABIR).

Articolele trebuie trimise la: **Anca Râpeanu, secretar de redacție - Serviciul de Referințe, Biblioteca Centrală Universitară „Carol I” din București, str. Boteanu nr.1, sector 1, cod 010027, e-mail rapeanuanca@gmail.com**

Politica editorială

Revista Română de Biblioteconomie și Știința Informării, continuatoarea publicației *Buletin ABIR* (1997-2004), este o publicație științifică tematică, cu periodicitate trimestrială, dedicată tuturor tipurilor de bibliotecă din România, precum și învățământului de specialitate. Revista conține articole elaborate de specialiști ai domeniului din țară și din străinătate, abordând toate aspectele biblioteconomiei și ale științei informării.

Revista Română de Biblioteconomie și Știința Informării publică numai contribuțiile selectate de Colegiul de redacție. Fiecare colaborator va primi câte un exemplar din numărul de revistă în care i-a fost publicat articolul. Responsabilitatea pentru exactitatea datelor și informațiilor din articolele publicate revine autorilor acestora.

Cerințe privind articolele propuse spre publicare

Articolele vor fi transmise prin e-mail, ca fișier atașat, sau pe dischetă/CD-ROM, prin poștă, sub formă de document Word, cu următoarele caracteristici:

- **titlul lucrării**, în limbile română și engleză (caracter Times New Roman, dimensiunea 16, cu aldine, spațiere la un rând, aliniere la centru);
- **date privind autorul/autorii**: numele, prenumele, gradul didactic și titlul științific (dacă este cazul), funcția, departamentul și instituția în care lucrează, adresa de e-mail (caracter Times New Roman, dimensiunea 10, spațiere la un rând, aliniere stânga-dreapta);
- **abstractul articolului**, în limbile română și engleză - text de cel mult 100 de cuvinte, însoțit de cel mult 6 cuvinte-cheie (caracter Times New Roman, dimensiunea 9, spațiere la un rând, aliniere stânga-dreapta);
- **textul articolului** (caracter Times New Roman, dimensiunea 11, „indent” de 0,7 cm pentru prima linie a fiecărui paragraf, spațiere la un rând, aliniere stânga-dreapta);
- **titlurile secțiunilor** (caracter Times New Roman, dimensiunea 11, cu aldine, spațiere la un rând, aliniere la stânga);
- **ilustrațiile** (figuri, grafice, tabele, fotografii) - alb-negru; vor fi transmise într-o formă care să se preteze la reproducere fără a necesita redesenarea sau prelucrarea complexă;
- **notele și/sau bibliografia** - poziționate la sfârșitul articolului (nu se acceptă note incluse în subsolul paginii); vor fi numerotate, iar trimiterile din text la note și/sau bibliografie se vor trece între paranteze rotunde, de ex. (1), (2) etc. (caracter Times New Roman, dimensiunea 10, spațiere la un rând, aliniere stânga-dreapta).

Cerințe privind recenziile propuse spre publicare

Recenziile vor fi transmise prin e-mail, ca fișier atașat, sau pe dischetă/CD-ROM, prin poștă, sub formă de document Word, care va cuprinde: **titlul recenziei, date bibliografice privind lucrarea recenzată, textul recenziei, numele și prenumele autorului recenziei.**

Recenziile vor fi tehnoredactate cu caracter Times New Roman, dimensiunea 10, „indent” de 0,7 cm pentru prima linie a fiecărui paragraf, spațiere la un rând, aliniere stânga-dreapta.

Cerințe privind formatul referințelor bibliografice

Referințele bibliografice incluse la sfârșitul articolelor vor avea următorul format:

a) *pentru monografii*:

- *cu un singur autor*: **NUME, Prenume autor**. *Titlu: informație la titlu*. Loc de publicare: Editură, an.* Nr. pagini
- *cu 2 sau 3 autori*: **NUME, Prenume autor 1; NUME, Prenume autor 2; NUME, Prenume autor 3**. *Titlu: informație la titlu*. Loc de publicare: Editură, an. Nr. pagini
- *cu mai mult de 3 autori*: **NUME, Prenume autor 1; NUME, Prenume autor 2; NUME, Prenume autor 3** [etc.]. *Titlu: informație la titlu*. Loc de publicare: Editură, an. Nr. pagini
- *lucrări în volume*: se aplică aceleași reguli ca mai sus, numai că după titlu se va menționa numărul volumului/volumelor, ex.: **NUME, Prenume autor**. *Titlu: informație la titlu*. Vol. 1. Loc de publicare: Editură, an. Nr. pagini

* Se folosește punctul înainte de pagini atunci când se indică toate paginile/filele unei monografii; dacă se menționează numai o secvență de paginație, se va folosi virgula, urmată de p. sau f. și de suita de pagini/file (ex.: Iași: Polirom, 2006, p.78-85).

b) *pentru capitole din monografii*: **NUME, Prenume autor****. Titlu capitol: informație la titlu capitol. În: *Titlu monografie*/Nume, Prenume autor. Loc: Editură, an, vol. ..., p....

** Când este vorba de mai mulți autori, pentru semnalarea acestora se aplică aceleași reguli ca la punctul a).

c) *pentru articole din publicații seriale*: **Nume, Prenume Autor**. Titlu articol: informație la titlu. În: *Titlu publicație*, an/vol. ..., nr. ..., an calendaristic, p. ...

*** Când este vorba de mai mulți autori, pentru semnalarea acestora se aplică aceleași reguli ca la punctul a).

d) *pentru resurse electronice*: se aplică regulile de la punctele anterioare, menționându-se URL-ul resursei și data accesării acesteia, ex.: <http://www.bcub.ro> (accesat: 14 iunie 2006)

Recomandările pentru autori sunt disponibile și pe site-ul ABIR, la adresa http://www.bcut.ro/abir/rrbsi_autori.html